

§ 50**Smlouvy mezi účastníky trhu s elektřinou**

- (1) Smlouvou o dodávce elektřiny se zavazuje obchodník s elektřinou nebo výrobce elektřiny dodávat elektřinu jinému účastníkovi trhu s elektřinou a účastník trhu s elektřinou se zavazuje zaplatit za ni cenu. Součástí smlouvy o dodávce elektřiny musí být ujednání o odpovědnosti za odchylku. Smlouva o dodávce elektřiny se zákazníkem musí dále obsahovat
- a) výčet odběrných míst,
 - b) způsoby úhrady plateb za dodávku elektřiny,
 - c) délku výpovědní doby, ne delší než 3 měsíce, která začíná prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi, jedná-li se o smlouvu na dobu neurčitou,
 - d) oprávnění zákazníka odstoupit od smlouvy v případě neplnění smluvních povinností ze strany dodavatele nebo v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek,
 - e) způsoby vyrozumění zákazníka o navrhované změně smluvních podmínek a poučení o právu zákazníka na odstoupení od smlouvy v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek,
 - f) dobu trvání závazku.
- (2) Smlouvou o sdružených službách dodávky elektřiny se zavazuje výrobce elektřiny nebo obchodník s elektřinou dodávat výrobcí elektřiny, jehož zařízení je připojeno k distribuční soustavě na hladině nízkého napětí, nebo zákazníkovi elektřinu a zajistit na vlastní jméno a na vlastní účet související službu v elektroenergetice a zákazník nebo výrobce se zavazuje zaplatit výrobcí elektřiny nebo obchodníkovi s elektřinou cenu za dodanou elektřinu a cenu související služby v elektroenergetice. Zahájením dodávky elektřiny podle smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny dochází k přenesení odpovědnosti za odchylku z výrobce elektřiny nebo zákazníka na výrobce elektřiny nebo na obchodníka s elektřinou. Smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny musí obsahovat výčet odběrných míst, způsoby úhrady plateb za dodávku elektřiny a související služby v elektroenergetice, délku výpovědní doby ne delší než 3 měsíce, která začíná prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi, jedná-li se o smlouvu na dobu neurčitou, oprávnění zákazníka odstoupit od smlouvy v případě neplnění smluvních povinností ze strany dodavatele nebo v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek, způsoby vyrozumění zákazníka o navrhované změně smluvních podmínek a poučení o právu zákazníka na

odstoupení od smlouvy v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek, dobu trvání smluvního závazku, rezervovaný příkon, typ měření a opatření přijímaná při předcházení stavu nouze, ve stavu nouze a odstraňování následků stavu nouze.

- (3) Smlouvou o připojení se zavazuje provozovatel přenosové soustavy nebo provozovatel distribuční soustavy připojit k přenosové soustavě nebo k distribuční soustavě zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektřiny a zajistit dohodnutý rezervovaný příkon nebo výkon a žadatel se zavazuje uhradit podíl na oprávněných nákladech na připojení. Smlouva o připojení musí obsahovat technické podmínky připojení zařízení, umístění měřicího zařízení, termíny a místo připojení zařízení. V případě připojení zařízení pro výrobu elektřiny přímo k přenosové soustavě nebo k distribuční soustavě nebo prostřednictvím odběrného místa nebo prostřednictvím jiné výroby elektřiny musí smlouva obsahovat jeho druh a skutečný instalovaný výkon. Smlouva o připojení zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektřiny k přenosové soustavě a smlouva o připojení zařízení žadatele pro výrobu elektřiny k distribuční soustavě vyžaduje písemnou formu.
- (4) Smlouvou o zajištění služby přenosové soustavy se zavazuje provozovatel přenosové soustavy zajišťovat službu přenosové soustavy a účastník trhu s elektřinou se zavazuje zaplatit cenu služby přenosové soustavy. Smlouva o zajištění služby přenosové soustavy musí obsahovat ujednání o závaznosti Pravidel provozování přenosové soustavy, termín zahájení přenosu elektřiny, způsob měření elektřiny a výčet předávacích míst. Smlouva o zajištění služby přenosové soustavy vyžaduje písemnou formu.
- (5) Smlouvou o přeshraničním přenosu elektřiny se provozovatel přenosové soustavy zavazuje za podmínek stanovených pro přeshraniční přenosy elektřiny a pravidel spolupráce provozovatelů přenosových soustav přenést pro druhou smluvní stranu do zahraničí nebo ze zahraničí sjednané množství elektřiny a druhá smluvní strana se zavazuje dodržovat podmínky stanovené pro přeshraniční přenosy elektřiny; druhou smluvní stranou může být subjekt zúčtování nebo operátor trhu, nebo zahraniční fyzická nebo právnická osoba, která nenakupuje ani nedodává elektřinu na území České republiky a uzavře s operátorem trhu smlouvu, jejímž předmětem je zúčtování odchylek. Smlouva o přeshraničním přenosu elektřiny vyžaduje písemnou formu.
- (6) Smlouvou o zajištění služby distribuční soustavy se zavazuje provozovatel distribuční soustavy zákazníkovi, výrobci elektřiny, obchodníkovi s elektřinou pro dodávku elektřiny zákazníkovi nebo výrobci elektřiny, jehož zařízení je připojeno k distribuční soustavě na hladině nízkého napětí, nebo provozovateli distribuční soustavy nepřipojené přímo k přenosové soustavě služby distribuční soustavy zajišťovat službu distribuční soustavy a zákazník, výrobce elektřiny, obchodník s elektřinou nebo provozovatel distribuční soustavy se

zavazuje zaplatit cenu služby distribuční soustavy. Smlouva o zajištění služby distribuční soustavy musí obsahovat termín zahájení poskytování služby distribuční soustavy, hodnotu rezervovaného příkonu nebo výkonu sjednanou ve smlouvě o připojení, způsob měření elektřiny a jejího průběhu a výčet odběrných nebo předávacích míst. Smlouva o zajištění služby distribuční soustavy musí dále obsahovat opatření přijímaná při předcházení stavu nouze a ve stavu nouze.

- (7) Smlouvou o zúčtování regulační energie se zavazuje operátor trhu finančně vypořádat dodávku regulační energie uskutečněnou v rozsahu určeném provozovatelem přenosové soustavy poskytovateli regulační energie. Nedílnou součástí smlouvy jsou obchodní podmínky operátora trhu. Smlouva o zúčtování regulační energie vyžaduje písemnou formu.**
- (8) Smlouvou o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou se zavazuje operátor trhu umožnit účastníkovi trhu s elektřinou účast na organizovaném krátkodobém trhu s elektřinou a vypořádat uskutečněné obchody a účastník trhu s elektřinou se zavazuje zaplatit dohodnutou cenu. Smlouva o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou vyžaduje písemnou formu.**
- (9) Smlouvou o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií se zavazuje operátor trhu umožnit účastníkovi trhu s elektřinou bezplatný přístup na vyrovnávací trh s regulační energií a finančně vypořádat uskutečněné obchody. Smlouva o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií vyžaduje písemnou formu.**
- (10) Smlouvou o poskytování podpůrných služeb se zavazuje poskytovatel podpůrných služeb dodat sjednané množství podpůrných služeb ve stanovené kvalitě a provozovatel přenosové soustavy se zavazuje zaplatit cenu. Smlouva o poskytování podpůrných služeb vyžaduje písemnou formu.**
- (11) Smlouvou o zúčtování odchylek se operátor trhu zavazuje vyhodnocovat, zúčtovat a vypořádat odchylky subjektu zúčtování a subjekt zúčtování se zavazuje zaplatit regulovanou cenu. Uzavřením smlouvy o zúčtování odchylek se fyzická nebo právnická osoba stává subjektem zúčtování. Smlouva o zúčtování odchylek musí obsahovat ujednání o závaznosti obchodních podmínek operátora trhu a dobu trvání závazku. Smlouva o zúčtování odchylek vyžaduje písemnou formu.**
- (12) Pokud smlouva uzavřená podle odstavců 1, 2, 4 a 6 neobsahuje některou ze stanovených náležitostí, považuje se za platnou, pokud se zákazník nedovolá její neplatnosti.**

Na trhu s elektřinou se uzavírá řada smluv, na základě kterých dochází vůbec k realizaci a fungování trhu s elektřinou jakožto specifickou komoditou. Chceme-li systematizovat a analyzovat smlouvy, které se obvykle realizují na trhu s elektřinou, můžeme je

systematizovat z klasického civilistického pohledu, tj. kdo je smluvní stranou, kdo je subjektem závazku vznikuvšího z titulu smlouvy uzavřené na trhu s elektřinou, nebo k nim můžeme přistoupit například s ohledem na obsah závazku, tj. s ohledem na předmět plnění – poskytovanou službu (věc).

Obsah výkladu

I.	Systematika a klasifikace smluv	1–7
II.	Předsmluvní informační povinnost	8–12
III.	Nekalé obchodní praktiky při sjednávání smluv a jejich vliv na spotřebitelskou smlouvu	13–17
IV.	Uzavření smlouvy	18–
V.	Uzavření smlouvy distančním způsobem a mimo obchodní prostory	24 0
VI.	Nepřiměřená (nemravná) ujednání smlouvy	23 2
	1. Předmět plnění a cena; automatické či jednostranné zvýšení ceny	35 3
	2. Prolongace závazku (tzv. automatické prodloužení smlouvy)	40 9
	3. Sankce za odstoupení od smlouvy sjednané mimo obchodní prostory či distančním způsobem	44 2 49
	4. Sankce za porušení právní povinnosti	50
	5. Povinnost zákazníka (spotřebitele) k úhradě dodávek i po ukončení odběru jeho osobou	51–73
VII.	Uzavření smlouvy na základě plné moci; smlouvy příkazního typu	74–
VIII.	Adhezní či formulářové smlouvy	88 0
IX.	Obchodní podmínky	88 5
X.	Smrt zákazníka	99 3
XI.	Jednotlivé smluvní typy	100 4
	1. Smlouva o dodávce elektřiny	108 1
	2. Smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny	111 0
	3. Smlouva o připojení	122 0
	4. Smlouva o zajištění služby přenosové soustavy	132 3
	5. Smlouva o přeshraničním přenosu elektřiny	144 0
	6. Smlouva o zajištění služby distribuční soustavy	144 4
	7. Smlouva o zúčtování regulační energie	150 9
	8. Smlouva o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou	155 2
	9. Smlouva o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií	155 8
	10. Smlouva o poskytování podpůrných služeb	166 2
	11. Smlouva o zúčtování odchylek	166 8
	12. Problematika platnosti některých smluvních typů	176 5

I. Systematika a klasifikace smluv

Standardní civilistická klasifikace tradičně zná právní vztahy B2B (Business-to-business) a B2C (Business-to-consumer), tj. vztahy mezi podnikateli navzájem a právní vztahy mezi podnikateli a spotřebiteli. Vzhledem k užití pojmu „zákazník“, tj. konečný uživatel služby a komodity [§ 2 odst. 2 písm. a) bod 17], a rozdílné míře ochrany specifických zákazníků (§ 11a) je třeba tuto tradiční klasifikaci modifikovat, neboť právní vztahy musíme rozčlenit na právní vztahy:

- B2B – obchodník či výrobce na straně jedné a jiný účastník trhu – nemající atributy zákazníka – na straně druhé (například jiný obchodník dále obchodující s komoditou),
- B2B(1) – obchodník či výrobce a jiný účastník trhu – zákazník jakožto právnická osoba podnikající (s. r. o., a. s.) či zákazník (fyzická osoba podnikající),
- B2B(2) – obchodník či výrobce a jiný účastník trhu – zákazník – fyzická osoba podnikající, odebírající elektřinu z hladiny nízkého napětí,
- B2G (Business-to-government) – obchodník či výrobce a jiný účastník trhu – zákazník – právnická osoba veřejného práva (stát, ale i například obec – veřejnoprávní korporace, příspěvková organizace),
- B2N (Business-to-non-professional) – obchodník či výrobce a jiný účastník trhu – soukromoprávní právnická osoba nepodnikající (spolek, společenství vlastníků jednotek apod.),
- B2C – obchodník či výrobce a jiný účastník trhu – zákazník (spotřebitel, užívající elektřinu pro svou domácnost).

Zvláštní klasifikace různých vztahů B2B vyplývá ze speciální ochrany, kterou zákonodárce zákazníkovi poskytuje dle § 11a. Rozčlenění na B2B(1) a B2B(2) je spíše jen „kosmetické“, neboť se týká povinnosti zveřejňovat podmínky a ceny tak, aby byl umožněn dálkový přístup pro vztahy B2B(2) a B2C. Kategorie B2B(1), B2B(2), B2G a B2N, tj. zákazníků nemajících atributy spotřebitele, tak dále subsumujeme zpravidla do jedné kategorie pod zkratku „B2B-WP“ (Business-to-business-weaker-party), tj. právní vztah podnikatel a druhý podnikatel v pozici slabší strany, případně právnická osoba nepodnikající, ať již vzniknuvší dle práva soukromého, nebo i práva veřejného. Lze si samozřejmě představit, že slabší stranou může být i podnikatel, který nenakupuje elektřinu za účelem koncové spotřeby, tj. nemající atributy zákazníka. V takovém případě by bylo samozřejmě možné aplikovat obecná ustanovení o ochraně slabší strany vyplývající z obecného soukromého práva (§ 433 ObčZ).

Podíváme-li se na smlouvy uzavírané na energetickém trhu z hlediska předmětu plnění, resp. z hlediska smluvních typů a předmětu plnění, můžeme konstatovat, že v právnické obci panují v zásadě dva názory, a to, že smlouvy definované EnerZ nejsou zvláštním

smluvním typem, ale že jde o smlouvy inominátní – atypové, nepojmenované (*Eichlerová, Handrlica, Jasenský, Kořán, Košťál, Plášilová, Zákoucký 2016 s. 639*). Tuto kategorii smluv blíže upravuje § 1746 odst. 2 ObčZ. Na druhé straně pak stojí názor, že smlouvy uzavírané dle EnerZ jsou specifické smluvní typy či subtypy (sektorově specifické smluvní typy), které jsou tímto zákonem vymezeny (*Eichlerová, Handrlica, Jasenský, Kořán, Košťál, Plášilová, Zákoucký 2016 s. 1047*).

Vzhledem k tomu, že tuto skutečnost považujeme z hlediska aplikačního za marginální, 4
nebudeme se jí blíže věnovat, ačkoli se přikláníme k názoru, že smlouvy definované v EnerZ jsou samostatnými smluvními subtypy, neboť výčet smluvních typů obsažený v ObčZ není možné považovat za taxativní (i jiné právní předpisy obsahují definici specifických typů či subtypů), s tím, že na smluvní typy (subtypy) definované EnerZ se použijí obecná ustanovení soukromého práva, ať už regulující obecně právní jednání, či ustanovení vztahující se k relativním majetkovým právům (závazky).

Na smluvní typ (subtyp) dle EnerZ se pak v souladu s výslovnou úpravou obsaženou 5
v § 96 odst. 5 použijí ustanovení smluvního typu jim nejbližšího (kupní smlouva, smlouva o dílo či příkazní smlouva). Předmětné ustanovení se však jeví jako nadbytečné (a částečně obsoletní), neboť subsidiární použití ObčZ vyplývá z obecné systematiky soukromého práva a povahy ObčZ, tj. můžeme obecně dovozovat, že na smluvní typy definované EnerZ se použijí nejen ustanovení o závazcích a nejbližších smluvních typech, ale i například obecná ustanovení o právním jednání či svéprávnosti, neboť to vyplývá z obecné subsidiární povahy ObčZ v soukromém právu či právním řádu obecně. Na této skutečnosti nemění nic ani to, že EnerZ je svou povahou právní předpis smíšený, tj. obsahující jak veřejnoprávní, tak i soukromoprávní regulaci (obdobně totéž platí pro OchSpotř, SpotřÚ atd.).

Z hlediska obsahu závazku, resp. předmětu plnění, můžeme smlouvy uzavírané dle 6
EnerZ členit na smlouvy dodávkové, přepravní a smlouvy o poskytování dalších služeb. V případě členění smluvních subtypů na trhu s elektřinou je nutné vzít v úvahu, že osoba splňující atributy zákazníka (a to i spotřebitel) může být zároveň výrobcem elektřiny (například v případě, že na své střeše provozuje malou fotovoltaickou elektrárnu). Obecně je nutné upozornit, že spotřebitel, který je zároveň výrobcem elektřiny, neztrácí svou obecnou ochranu jakožto spotřebitele, a to i v případě smlouvy o dodávce elektřiny do distribuční sítě, na základě které spotřebitel dodává elektřinu jinému obchodníkovi, neboť tato činnost není zpravidla primárně realizována spotřebitelem za účelem zisku, ale za účelem uspokojení osobní potřeby elektřiny; spotřebitel prodává pouze své přebytky, a proto neztrácí ochranu jakožto spotřebitel, byť elektřinu prodává. Tuto argumentaci ostatně potvrzuje i například přístup státu ke

zdanění takových příjmů. Pokud takto získané příjmy nepřesáhnou v úhrnu s ostatními příjmy podle § 10 odst. 1 písm. a) DPřij částku 30 000 Kč za rok, budou v souladu s § 10 odst. 3 písm. a) DPřij osvobozeny od daně z příjmů.

V následujícím výkladu tak budou zohledňovány zvláštní podmínky pro sjednávání smlouvy B2B, B2B-WP a B2C s tím, že bude zohledňována specifická skutečnost, zda jde o smlouvy dodávkové, přepravní či smlouvy o poskytování dalších služeb. **7**

II. Předšmluvní informační povinnost

Ve vztazích B2C svědčí spotřebiteli právo obdržet před vlastním uzavřením smlouvy informace ohledně toho, s kým smlouvu bude uzavírat, a zejména stran navrhovaného obsahu smlouvy, včetně ceny zboží či služby včetně všech poplatků a jiných obdobných plnění, tj. spotřebitel by měl před vlastním uzavřením smlouvy znát veškeré náklady spojené s dodávkou elektrické energie, způsob platby, způsob dodání, náklady na dodání, případně informace, že mohou být dodatečně účtovány, dále pak práva, která spotřebiteli svědčí v případě vadně poskytnutého plnění, včetně uvedení dalších podmínek pro uplatňování těchto práv, údaj o trvání závazku, podmínky ukončení (včetně sankcí). **8**

Tato předšmluvní informační povinnost zatěžuje podnikatele bez ohledu na to, zda je smlouva sjednávána standardním způsobem či distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory (srov. § 1811 ObčZ). Informace musejí být poskytnuty tak, že musejí být pro spotřebitele jasné a srozumitelné v jazyce, ve kterém se uzavírá smlouva (v našich podmínkách proto zpravidla česky). **9**

Dle § 11a odst. 1 má držitel licence povinnost umožnit dálkový přístup k informacím stran podmínek dodávek plynu a elektřiny (§ 11a³). Zastáváme názor, že samotné splnění povinnosti umožnění dálkového přístupu k informacím o podmínkách a cenách služby včetně komodity nespĺňuje předšmluvní informační povinnost definovanou v § 1811 ObčZ. Podnikatel má povinnost sdělit, nikoli zpřístupnit obecné podmínky, tj. zatímco obecné zpřístupnění informací ve smyslu § 11a je svou povahou jednostranné neadresné právní jednání (určené všem, kteří se chtějí podívat), jednání podnikatele v případě předšmluvní informační povinnosti musíme charakterizovat jakožto jednostranné adresné právní jednání – podnikatel poskytuje informaci konkrétnímu spotřebiteli, se kterým hodlá uzavřít smlouvu; nikoliv všem spotřebitelům na trhu, kteří se chtějí podívat, ale žádné předšmluvní jednání s podnikatelem nevedou. **10**

V případě, že smlouva byla sjednána standardním způsobem, neobsahuje žádnou specifickou sankci, pokud by podnikatel nesdělil v dostatečném předstihu požadované informace spotřebiteli. Lze se však domáhat náhrady škody dle **ObčZ 11**

§ 2910 ObčZ, kterou podnikatel spotřebiteli způsobil, když předsmlavní informační povinnost nesplnil.

Byla-li smlouva sjednána distančním způsobem či mimo obchodní prostory, svědčí¹² spotřebiteli rovněž právo na to, aby obdržel předsmlavní informace, tj. aby se mohl kvalifikovaně rozhodnout, zda smlouvu uzavře, či nikoli. Pokud spotřebitel neobdrží informace o dalších daních, poplatcích a jiných obdobných plněních, které spotřebitel bude muset v budoucnu platit, není povinen tyto daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění nebo náklady platit (§ 1821 ObčZ). Pokud nebyl poučen o svém právu na odstoupení od smlouvy, prodlužuje se lhůta pro odstoupení od smlouvy na 1 rok a 14 dní (§ 1829 odst. 2 ObčZ).

III. Nekalé obchodní praktiky při sjednávání smluv a jejich vliv na spotřebitelskou smlouvu

V praxi se lze často setkat s nekorektním jednáním podnikatele, který uvádí jiné¹³ informace spotřebiteli před uzavřením smlouvy, následně pak vlastní smlouva obsahuje jiná ujednání a spotřebitel v důvěře v ústně sdělené informace takovou smlouvu uzavře. Z dostupné judikatury lze citovat: *„Rozdílná informace o ceně (uvedená na regálovém štítku oproti ceně obsažené přímo na obalu potraviny) je způsobilá uvést spotřebitele v omyl a tímto způsobem jej klamat, neboť při rozhodování o nákupu spotřebitel mohl vycházet právě z ceny uvedené přímo na obalu potraviny. Prodávající tak jednáním, kterým poskytl spotřebitelům nepravdivý údaj o ceně výrobku (neodpovídající ceně požadované při placení) porušil zákaz užívat nekalé obchodní praktiky při nabízení nebo prodeji výrobků stanovený v § 4 odst. 3 OchSpotř“* (KS v Brně 30 A 57/2016).

Takové nekalé obchodní praktiky jsou zakázány (§ 4 odst. 4 OchSpotř) a je možné se¹⁴ obrátit na Českou obchodní inspekci, případně Úřad. Podnikatel ponese odpovědnost za porušení veřejnoprávních povinností, neboť spáchal správní delikt, za který mu bude uložena sankce (NSS 9 As 93/2016-27).

Stricto sensu spáchání správního deliktu podnikatelem užitím nekalých obchodních¹⁵ praktik nemá žádný vliv na platnost či neplatnost spotřebitelské smlouvy, neboť jde o otázku veřejnoprávní ochrany spotřebitele. Nicméně pokud činí spotřebitel právní jednání (uzavírá smlouvu) v omylu, může se spotřebitel dovolat relativní neplatnosti takové spotřebitelské smlouvy v obecné tříleté promlčecí lhůtě (§ 629 ObčZ). Byl-li spotřebitel užitím nekalé obchodní praktiky uveden v omyl, může postupovat v souladu s § 583 či § 584 odst. 2 ObčZ. Spotřebitel se dovolává relativní neplatnosti přímo u druhé smluvní strany, tj. není nutné žalovat podnikatele a v řízení před soudem namítat relativní neplatnost smlouvy pro uvedení v omyl. Omyl musí být tzv. podstatný,

tj. pokud by spotřebitel nebyl v omylu, smlouvu by za takových podmínek neuzavřel. NS k podstatnému omylu ve své judikatuře uvádí: „*Omyl ve vůli je právně významným, tj. má za následek neplatnost právního úkonu, jen tehdy, jestliže právní úkon učinila jednající osoba v omylu vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro učiněný právní úkon rozhodující (podstatná) a bez níž by k právnímu úkonu, jaký je uzavřen, nedošlo, a osoba, které byl učiněný právní úkon určen, tento omyl buď vyvolala (například uvedením nepravdivé skutečnosti, která byla rozhodující pro jednání druhé strany), anebo jej sice nevyvolala, avšak o omylu v době učinění právního úkonu věděla či vědět musela (muselo jí to být – objektivně vzhledem k okolnostem případu posuzováno – zřejmé), a vzdor tomu druhou stranu na omyl neupozornila. Omyl je u právního úkonu rozhodující (podstatný), a tudíž činí právní úkon neplatným, týká-li se jeho právního důvodu (tj. vůle jednající osoby byla zaměřena k jinému právnímu úkonu), jeho předmětu (a to buď totožnosti předmětu, anebo podstatné vlastnosti předmětu), osoby, popřípadě některé jiné skutečnosti, která byla rozhodující pro učinění právního úkonu podle projevené vůle subjektu. Neplatnost právního úkonu je v těchto případech § 49a ObčZ 1964 omezena s ohledem na právní jistotu občanskoprávního styku pouze na rozhodující (podstatný) omyl“ (NS 33 Cdo 5384/2008).*

Spotřebitel bude muset unést důkazní břemeno, že uzavíral smlouvu v omylu. Relativní **16** neplatnosti se nemůže dovolávat podnikatel (či třetí osoba jím pověřená), například zprostředkovatel, který spotřebitele uvedl v omyl (§ 585 ObčZ).

Pokud byla smlouva uzavřena distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory, **17** nabízí se vedle dovolání se neplatnosti právního jednání činěného v omylu rovněž aplikace § 1822 ObčZ, tj. že smlouva musí obsahovat ustanovení, která byla sdělena spotřebiteli před uzavřením smlouvy (není rozhodné, jakou formou, tj. zda písemně, ústně či v textové podobě), a pokud jsou podmínky rozdílné, platí pro spotřebitele podmínky příznivější. Zpravidla však bude velmi obtížné unést důkazní břemeno o informacích a podmínkách navrhované smlouvy, které spotřebitel obdržel v rámci předmluvního jednání. Pokud budou změněné podmínky obsažené v kontrahované smlouvě nepřiměřené, bude možné postupovat podle ustanovení o nepřiměřených ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (§ 1815 ObčZ), tj. k takovým ujednáním se nebude přihlížet a právní vztah B2C se jimi neřídí. Soud k nepřiměřenosti přihlíží z úřední povinnosti.

IV. Uzavření smlouvy

Obecně je nutné konstatovat, že není rozhodné, jak smlouvu nazveme (například **18** smlouva o koupi elektřiny), ale rozhodné pro subsumpci pod jednotlivý smluvní typ či

subtyp dle **EnerZ** je naplnění podstatných náležitostí smlouvy (vlastní obsah smlouvy), které zákon pro vznik takové smlouvy vyžaduje (§ 1746 odst. 1 ObčZ).

Smluvní subtypy definované **EnerZ** mohou být svým obsahem z pohledu **ObčZ** smlouvy **19** smíšené, tj. může jít v zásadě o smlouvu kupní a současně o smlouvu příkazní či o dílo. V takovém případě budeme aplikovat podpůrně na jednotlivé části smíšené smlouvy jednotlivá ustanovení o nejbližším smluvním typu, tj. na část týkající se koupě ustanovení o koupi, na část týkající se díla ustanovení o díle v **ObčZ** atd. (NS 33 Odo 533/2005).

Smlouva vzniká účinností akceptace, tj. zpravidla okamžikem, kdy se oferent dozví **20** (informace o akceptaci dojde do sféry vlivu oferenta, který se s ní může, ale nemusí seznámit; nicméně má tuto reálnou možnost), že jeho nabídka byla druhou smluvní stranou akceptována. Pokud se oferent a akceptant shodnou na podstatných náležitostech smlouvy, vzniká právní jednání zakládající práva a povinnosti smluvních stran. Podstatné náležitosti definuje **EnerZ** u jednotlivých smluvních typů (subtypů) a v případě, že smlouva neobsahuje podstatnou náležitost, bude v této části relativně neplatná, resp. relativně platná, a to až do okamžiku dovolání se relativní neplatnosti oprávněného.

V. Uzavření smlouvy distančním způsobem a mimo obchodní prostory

V případě vztahů B2B či B2B-WP nehraje žádnou roli skutečnost, že smlouva byla **21** sjednána mimo obchodní prostory podnikatele či distančním způsobem. Pokud však jde o právní vztahy B2C, svědčí spotřebiteli zvláštní práva, která jej mají chránit před zneužitím silnějšího postavení ze strany podnikatele. Jde především o právo na odstoupení od smlouvy ve lhůtě 14 dnů od uzavření smlouvy, resp. do patnáctého dne ode dne po zahájení dodávek (§ 11a **30**) bez uvedení důvodu a jakékoli sankce či předmluvní informační povinnosti, aby spotřebitel mohl učinit informované rozhodnutí, tj. aby spotřebitel „věděl, do čeho jde“. Nebyl-li spotřebitel řádně poučen o svém právu na odstoupení od smlouvy, lhůta na odstoupení se prodlužuje na 1 rok a 14 dní podle § 1829 odst. 2 ObčZ.

V některých obcích bývá výslovně stanoveno, že podomní prodej je v této obci **22** zakázán, přesto však dochází k uzavírání často pro spotřebitele nevýhodných smluv mimo obchodní prostory. Je otázkou, zda porušení tohoto zákazu může mít nějaký vliv na platnost takto uzavřené smlouvy. Vzhledem k obecné zásadě, že soukromé právo se vykonává nezávisle na právu veřejném (§ 1 odst. 1 ObčZ), lze mít za to, že zákaz podomního prodeje nezakládá ani relativní neplatnost takových spotřebitelských smluv a tato skutečnost má svůj odpovědnostní dopad pouze v rámci veřejného práva, například stran spáchání přestupku, avšak platnost spotřebitelské smlouvy neovlivňuje.

V takovém případě bude nutné postupovat obecně dle nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách, pokud by však smlouva (její obsah) nemohl být charakterizován jako nepřiměřený ve smyslu § 1813 ObčZ, spotřebitele zavazuje.

VI. Nepřiměřená (nemravná) ujednání smlouvy

Bylo by mylné domnívat se, že není možné postihnout nepřiměřená (nemravná) **23** ustanovení smlouvy ve vztazích B2B. Bezesporu není možné uplatnit speciální ochranu před nepřiměřenými ujednáními ve spotřebitelských smlouvách (§ 1813 ObčZ), nicméně i v případě vztahů B2B je možné hodnotit obsah smlouvy a jednotlivé podmínky smlouvy stran souladnosti s dobrými mravy a pak případně uvažovat o absolutní neplatnosti takové smlouvy, resp. jednotlivých nemravných podmínek (§ 588 ObčZ).

ÚS se otázkou dobrých mravů zabýval a dovedil: *„Dobré mravy‘ jsou souhrnem **24** etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu. Takovéto hodnocení přísluší výhradně obecným soudům, není ani v možnostech ÚS vnikat do oněch subtilních vztahů jednotlivců, pokud jejich jednání nesignalizuje porušení základních práv a svobod“ (**II. ÚS 249/97**).*

NS zaujímá obdobné stanovisko, když uvádí: *„Posouzení, zda je právní úkon v rozporu **25** s dobrými mravy, závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu, jemuž zákon dává širokou možnost uvážení, aby rozhodnutí v souladu s pravidly ekvity přihlíželo ke všem okolnostem posuzovaného případu. Právní úkon se přičí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah ocitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah tohoto právního úkonu, tak aby byl v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti, a to bez ohledu na smluvní volnost (svobodu), bez ohledu na to, kdo rozpor s dobrými mravy zavínil, a na to, zda druhá strana byla při vzniku smlouvy v dobré víře, a že odpovídající úsudek soudu tu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními a musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují v konkrétním případě (učinit) závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu“ (NS 30 Cdo 2710/2010).*

Dobré mravy tedy netvoří uzavřený a petrifikovaný normativní systém, nýbrž jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací a jejich souladu s obecně uznávanými pravidly slušnosti a poctivého jednání (NS 29 Cdo 1583/2000).

Rovněž tak je možné uvažovat o aplikaci ustanovení na ochranu slabší strany (**27 § 433 ObčZ**). V případě vztahů B2B však bude nutné unést důkazní břemeno o slabším postavení druhého podnikatele. Porušením zákazu zneužití závislosti slabší strany vzniká slabší straně právo na náhradu škody dle **§ 2910 ObčZ** (porušení zákonné povinnosti), které může mít dopad i možností zprostit se povinnosti (dluhu) vůči silnější straně (podnikateli), resp. aby mu silnější podnikatel poskytl náhradu. Podle **§ 2952 ObčZ** platí: *„Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.“*

Totéž platí pro případy, kdy druhou smluvní stranou bude neprofesionál (B2N), tj. **28** například spolek či nadace, avšak v takovém případě se slabost neprofesionála (a nepodnikatele) presumuje, tj. má se za to, že je slabší stranou.

V případě vztahů B2N je možné rovněž uvažovat o aplikaci ustanovení o lichvě (**29 § 1796 ObčZ**) či využití *laesio enormis* (neúměrné zkrácení; **§ 1793 ObčZ**). Pro právní vztahy B2B je však aplikace těchto ustanovení vyloučena (**§ 1797 ObčZ**).

Specifickou ochranu před nepřiměřenými ujednáními ve smlouvách poskytuje **30** zákonodárce spotřebitelům, což je primárně důsledkem transpozice směrnice 2011/83. Původně však byla do našeho právního řádu transponována směrnice 93/13, která byla sice směrnicí **2011/83/EU** nahrazena, avšak judikatura ESD k původní směrnici je použitelná a pro členské státy nadále závazná. Obecně platí, že ve spotřebitelských smlouvách jsou zakázána ujednání, která jsou nepřiměřená, způsobující významnou nerovnováhu práv a povinností stran v neprospěch spotřebitele (**§ 1813 ObčZ**), tj. pokud by spotřebitelská smlouva byla kontrahována tak, že práva a povinnosti jsou vychýleny ve prospěch spotřebitele (a v neprospěch podnikatele), pak taková smlouva bude vyvolávat zamýšlené právní následky, tj. spotřebiteli taková práva svědčí.

Není rozhodné, zda smlouva byla sjednána individuálně, či zda jde o smlouvu adhezní **31** či formulářovou. Testu vyváženosti a férovosti podléhá jak smlouva, tak i obchodní podmínky nebo jiné části, které tvoří přílohu smlouvy či na které je ve smlouvě odkazováno.

Posuzování nemravnosti (nepřiměřenosti, nevyváženosti, neférovosti) obsahu smlouvy musí soud realizovat z úřední povinnosti (*ex officio*), v praxi se však často setkáváme zejména v případě bagatelních sporů s tím, že spotřebitel musí nepřiměřenost namítat a aktivně s ní argumentovat, neboť soud zaujímá spíše formalistický přístup. ÚS k tomu uvádí: „Při posuzování platnosti spotřebitelské smlouvy se obecné soudy musejí zabývat celkovou vyvážeností práv účastníků smlouvy a vycházet z principu ochrany spotřebitele jako jednoho z klíčových principů současného občanského práva. Opačný postup vede k porušení práva na spravedlivý proces zaručeného **čl. 36 odst. 1 LPS**“ (I. ÚS 913/16).

Nepřiměřenost ujednání může spočívat v celkovém obsahu smlouvy a zde **33** definovaných právech a povinnostech (vzájemné vazby atd.), ale i v jednotlivých ustanoveních smlouvy, tj. z praktického úhlu pohledu je možné, že smlouva bude celá svým obsahem nepřiměřená, avšak v jiném případě může být nepřiměřené pouze některé ujednání smlouvy, avšak smlouva bez tohoto ujednání v testu přiměřenosti a férovosti práv jinak ob stojí.

K nepřiměřené spotřebitelské smlouvě či její části se v souladu s **§ 1815 ObčZ 34** nepřihlíží, tj. jako by taková smlouva či její část nebyla vůbec sjednána, a proto spotřebitele nezavazuje.

1. Předmět plnění a cena; automatické či jednostranné zvýšení ceny

Nepřiměřenost ujednání je možné přezkoumávat i vzhledem k předmětu plnění či jeho **35** ceně, a to za předpokladu, že informace o předmětu plnění a její ceně byly ve smlouvě vymezeny nejasně a nesrozumitelně. Srozumitelností je nutné rozumět takové identifikování předmětu plnění či ceny, kterému je schopen porozumět průměrný spotřebitel (nikoli pouze specialista v oboru energetiky), resp. zvláště zranitelný spotřebitel (například průměrný starobní důchodce), a to nikoli pouze gramaticky, ale i například s ekonomickými důsledky pro spotřebitele (rozsudek ESD ze dne 30. 4. 2014, *Kásler Árpád, Káslerné Rábai Hajnalka proti OTP Jelzálogbank Zrt.*, C-26/13).

Pokud by cena předmětu plnění či její automatické zvýšení byla specifikována **36** „šalamounsky“, například na základě složitých matematických vzorců, které si průměrný spotřebitel není schopen sám spočítat, je nutné považovat takové ujednání za nepřiměřené a podnikateli v takovém případě právo na sjednanou cenu či její zvýšení neschází. Inspirací nám může být rozhodnutí rakouského obecného soudu OGH, který v tomto případě rozhodl, že ujednání o jednostranném zvýšení ceny zájezdu ze strany

cestovní kanceláře musí obsahovat přesnou metodu výpočtu zvýšení ceny, která spotřebiteli umožňuje, aby si sám spočítal případné snížení ceny, a nemůže být závislé na libovůli cestovní kanceláře (7 Ob 117/05i).

Stran možného ujednání automatického či jednostranného zvýšení ceny předmětu **37** plnění (§ 11a **45**), tj. ceny za dodávku elektřiny, je nutné konstatovat, že takové ujednání nemůže být svým obsahem neurčité, například obecnou odvolávkou na změnu podmínek trhu s danou komoditou apod., neboť takové ujednání je nutné klasifikovat jakožto neurčité a nejasné, a proto se k němu nebude ve smyslu § 1815 ObčZ, případně § 553 odst. 1 ObčZ přihlížet [srov. BGH (Německo) ze dne 19. 11. 2002, X ZR 253/01]. ESD výslovně uvádí: „1) Vnitrostátnímu soudu, který rozhoduje v řízení o zdržení se jednání zahájeném ve veřejném zájmu a jménem spotřebitelů entitou určenou vnitrostátními právními předpisy, přísluší, aby s ohledem na čl. 3 odst. 1 a 3 směrnice 93/13 posoudil zneužívající charakter klauzule uvedené v obecných podmínkách spotřebitelských smluv, kterými prodávající nebo poskytovatel stanoví jednostrannou změnu nákladů souvisejících se službou, která má být poskytnuta, aniž výslovně popíše způsob změny ceny nebo upřesní pádné důvody této změny. V rámci tohoto posouzení bude uvedený soud muset zejména ověřit, zda ve světle všech klauzulí uvedených v obecných podmínkách spotřebitelských smluv, jichž je sporná klauzule součástí, jakož i s ohledem na vnitrostátní právní předpisy upravující práva a povinnosti, které se mohou pojit k právům a povinnostem stanoveným v dotčených obchodních podmínkách, jsou důvody nebo způsob změny nákladů souvisejících se službou, která má být poskytnuta, formulovány jasným a srozumitelným jazykem a případně zda spotřebitelé mají právo od smlouvy odstoupit“ (rozsudek ESD ze dne 26. 4. 2012, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság proti Invitel Távközlési Zrt.*, C-472/10).

Pokud by však jednostranné zvýšení ceny předmětu plnění bylo konstruováno určitě **38** a jasně (například dojde-li na trhu s komoditou ke zvýšení přesahujícímu 5 % sjednané ceny), pak spotřebitele zavazuje, avšak svědčí mu právo na odstoupení od smlouvy (§ 11a **45**).

Mnozí poskytovatelé v rámci svých obchodních podmínek či přímo ve smlouvách **39** odkazují na „ceník dalších služeb“, ačkoli jde jeho charakterem o specifikaci sankcí za porušení právních povinností spotřebitele („první upomínka“ atd.). Ujednání stran ceny tzv. dalších služeb nejsou svým obsahem ujednáním o ceně služby či komodity, ale mají charakter sankcí (například smluvní pokuty), a proto podléhají kontrole stran nepřiměřenosti takových ujednání, a to i v případě, že budou sjednána jasně a srozumitelně.

2. Prolongace závazku (tzv. automatické prodloužení smlouvy)

V praxi se rovněž setkáváme s nepřiměřenými ujednáními stran prolongace závazku **40** (tzv. automatické prodloužení smlouvy). Obecně platí, že závazek sjednaný na dobu určitou zaniká uplynutím doby, na kterou byl sjednán. Ve smlouvě, ve které bylo sjednáno trvání závazku na dobu určitou, bývá ustanovení, že pokud spotřebitel nevysloví ve stanovené lhůtě svůj nesouhlas, dochází „automaticky“ k prodloužení doby trvání závazku o další období.

Samotné sjednání prolongační doložky není zpravidla možné považovat jeho povahou **41** za nepřiměřené, avšak v celkovém kontextu konstrukce prolongace je možné, že půjde o nepřiměřené ujednání spotřebitelské smlouvy. Stanovisko NS **Cpjn 200/2013** (**Rc 102/2013**) jasně uvádí: „*V otázce automatického prodloužování (prolongace) trvání smluvního vztahu je zřejmé, že se jedná o ujednání, které upravuje práva a povinnosti stran jinak než zákonná úprava, podle níž by smluvní vztah sjednaný na 1 rok zanikl uplynutím doby (§ 578 ObčZ 1964). Ve spojení s povinnostmi, které prodloužení trvání smlouvy o další rok spotřebiteli přináší, tj. povinnost hradit cenu služby (uveřejnění inzerátu), jež byla první rok poskytována ‚bezplatně‘, a v případě jejího nezaplacení i smluvní pokutu a další sankce, včetně omezení možnosti spotřebitele se ze smluvního vztahu vyvázat výpovědí (viz níže) a sjednanou povinností poskytnout plnění poskytovateli v plném rozsahu i v případě, kdy dojde k předčasnému ukončení smlouvy z jeho strany, je zřejmé, že automatické prodloužení doby trvání smlouvy představuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran v neprospěch spotřebitele. Nelze přitom rozumně očekávat, že by spotřebitel s ujednáním o prolongaci souhlasil při vědomí povinností, které jsou s ním spojeny, kdyby měl možnost o něm vyjednávat individuálně. Z toho důvodu je ujednání o automatickém prodloužování smlouvy v daném případě neplatné podle § 55 odst. 2 ObčZ 1964 a k aktivaci povinností smluvních stran předvídaných pro druhý a další rok trvání smlouvy nedojde.“*

Lhůta pro vyjádření nesouhlasu musí být přiměřeně dlouhá a musí běžet takovým **42** způsobem, kdy je možné očekávat rozhodování spotřebitele o prodloužení závazku, tj. je-li lhůta pro vyjádření nesouhlasu například 3 měsíce a běží na konci sjednaného období, pak pravděpodobně bude takto sjednaná prolongace přiměřená (nebude-li ovšem skryta v obchodních podmínkách jako překvapivé ujednání, které spotřebitel neočekává). Jednalo-li by se o lhůty kratší či běžící například v okamžiku, kdy spotřebitel o prolongaci vzhledem k trvajícím závazku ještě neuvažuje, neboť se konec sjednané doby ještě neblíží, bude možné považovat takové ujednání za nepřiměřené, spotřebitele nezavazující, a proto nedojde k prodloužení trvání závazku a závazek zanikne uplynutím sjednané doby. Samotná doba, na kterou se sjednaný závazek

automaticky prodlužuje, by neměla být delší než doba původně sjednaná (tj. bylo-li trvání závazku sjednáno na dobu 2 let, nemělo by se trvání závazku prodlužovat o více než 2 roky). K prolongaci může docházet i opakovaně, avšak vždy musí v opakované periodě svědčit spotřebiteli právo na vyjádření nesouhlasu s pokračováním závazku v přiměřené době.

3. Sankce za odstoupení od smlouvy sjednané mimo obchodní prostory či distančním způsobem

V případě smluv sjednaných distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory⁴³ svědčí spotřebiteli právo na odstoupení od smlouvy bez jakékoli sankce (§ 11a²⁶), to platí i v případě smluv sjednaných na dobu určitou. Pokud je pro realizaci takového práva sjednána sankce (například smluvní pokuta či povinnost zaplatit jiné přidružené plnění – typicky žárovky, termosky, deštníky apod. či jiné další poplatky, náklady za zpracování nebo administrativní činnosti), je nutné takové ustanovení spotřebitelské smlouvy (obchodních podmínek či provázaných dalších smluv) považovat za nepřiměřené, a proto právo na zaplacení takového poplatku či ceny původně dárku či jiné přidružené služby či jiného přidruženého plnění dle našeho názoru podnikateli nesvědčí.

ÚS nicméně zastává opačný názor (II. ÚS 908/16). To platí i v případě, že cena⁴⁴ přidruženého plnění je původně symbolická (například 1 Kč, což je zjevné jednání *in fraudem legis*, resp. simulované právní jednání, aby nešlo o dar, který spotřebitel nemusí vrátit), neboť smysl a účel takového jednání podnikatele je zřejmý – motivovat spotřebitele, aby nerealizoval své právo na odstoupení od smlouvy, protože bude muset vrátit dar, který obdržel, nebo bude muset zaplatit zpravidla zjevně nepřiměřenou cenu přidruženého plnění.

Ze strany podnikatelů jde o marketingové triky a způsoby, jakými v zásadě⁴⁵ nekalosoutěžně nalákat spotřebitele k uzavírání pro spotřebitele nevýhodných smluv. Pokud následně spotřebitel od smlouvy odstoupí, vyžadují úhradu zvýšené, často nepřiměřené kupní ceny, resp. v případě, že by nedošlo k odstoupení od smlouvy, jedná se svým obsahem o dar spotřebiteli, v případě, že odstoupí od smlouvy, vzniká povinnost spotřebitele uhradit nepřiměřenou kupní cenu přidruženého plnění (*quasi* smluvní pokuta).

Ochranu spotřebitele je nutné vnímat v kontextu jak soukromého, tak i veřejného práva⁴⁶ a jejich vzájemného prolínání. Spotřebitel nemá povinnost vrátit neobjednané plnění (§ 1838 ObčZ), což byl opět hojně využívaný marketingový způsob nekalosoutežního prodeje služeb a výrobků některých podnikatelů (zaslání neobjednaného plnění). Sankce nevrácení neobjednaného plnění nespočívá podle našeho názoru pouze ve

výjimce z bezdůvodného obohacení, ale je svou povahou i sankcí za nekalosoutěžní jednání. Je sankcí takového druhu, aby se podnikateli takové nekalosoutěžní jednání ekonomicky nevyplatilo. Spotřebitel si nic neobjednal a byl obtěžován podnikatelem a jeho nekalosoutěžním jednáním. Obdobné platí dle našeho názoru pro přidružené dary či quasidary v případě smluv sjednaných se spotřebiteli a provázaných na realizaci práva na odstoupení od smlouvy. Spotřebitel by neměl mít povinnost vrátit quasidar ani zaplatit navýšenou přemrštěnou kupní cenu.

Spotřebitel v případě smluv o dodávce energií nechtěl kupovat například žárovky, chtěl 47 si zajistit dodávku energií a jako „dárek“ mu byla podnikatelem přidáno (vnuceno, nabídnuto) další provázané plnění. Odstoupí-li od smlouvy a sama tato skutečnost vede ke zvýšení ceny předmětu plnění, resp. se zastřená darovací smlouva mění touto subjektivní právní skutečností na smlouvu kupní, lze takové ujednání spotřebitelské smlouvy považovat za sankci za realizaci práva na odstoupení od smlouvy. Pokud by cena přidruženého předmětu plnění byla stejná (tj. ať už spotřebitel od smlouvy odstoupil, či nikoli, cena přidruženého předmětu plnění zůstává stále stejná), pak by bylo možné považovat takové ujednání za zavazující.

NS v jiné věci dospěl k závěru: „Smluvní pokuta, jejíž výše výrazně převyšuje výši 48 škody, jež skutečně vznikla v souvislosti s porušením určité povinnosti, je nepřiměřená a pro rozpor s dobrými mravy neplatná. Při posouzení přiměřenosti je třeba přihlídnout k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval“ (NS 33 Odo 890/2002). Aplikací na podobné případy (různé „bonusy“ za uzavření smlouvy) je nesouměřitelnost uhrazené smluvní pokuty ve výši vícenásobně přesahující obvyklou kupní cenu movitých věcí (například žárovek) nepochybně zřejmá.

Právo na ukončení právního vztahu musí být ve smlouvě konstruováno vyváženě, tj. 49 není možné, aby například podnikateli svědčilo právo na výpověď či odstoupení od smlouvy (bez uvedení důvodu a jakékoli sankce) a spotřebiteli takové právo nesvědčilo. Možnosti sjednaného ukončení právního vztahu musejí být konstruovány vyváženě [§ 1814 písm. d) a e) ObčZ].

4. Sankce za porušení právní povinnosti

Rovněž tak je nutné konstatovat, že obecné hledisko vyváženosti práv a povinností 50 musí být vnímáno i v kontextu zajišťovacích či utvrzovacích institutů soukromého práva. Je-li porušení právní povinnosti sankcionováno v případě spotřebitele, mělo by být rovněž sankcionováno i v případě porušení povinnosti ze strany podnikatele, a to obdobně, resp. vzhledem k povaze porušení právní povinnosti. Nejčastěji se v praxi setkáváme s ustanoveními spotřebitelských smluv, kdy je spotřebitel povinen zaplatit sjednanou smluvní pokutu za porušení právní povinnosti, avšak podnikateli žádná

sankce za porušení jeho povinností nehrozí. V takovém případě bude nutné považovat ustanovení o smluvní pokutě za nepřiměřené a spotřebitel není povinen žádnou smluvní pokutu platit (moderační právo v případě vztahů B2C nepřipadá v úvahu).

5. Povinnost zákazníka (spotřebitele) k úhradě dodávek i po ukončení odběru jeho osobou

V případě převodu nemovitosti (odběrného místa) na třetí osobu (darování, koupě⁵¹ apod.), resp. dojde-li k zániku užívacího práva (například skončení nájmu či výpůjčky), je nutné vycházet ze smluvních ujednání, která se váží k této skutečnosti. Nicméně zákazníkovi musí být umožněno ukončit odběr v nemovitosti, ke které mu nesvědčí užívací právo, ať už z titulu vlastnického práva, věcného břemene, či z titulu závazkového práva (například právo nájmu). Smluvní ustanovení řešící tuto okolnost musí být kontrahováno vyváženě a férově, a to tak, aby zákazník mohl ukončit odběr komodity v přiměřené době, bez sankce, a aby nenesl odpovědnost za případný odběr nového uživatele v případě ukončení odběru jeho osobou.

V obchodních podmínkách bývá často ujednána, resp. jednostranně podmíněna (bez⁵² sankcí umožněná, tj. dodavatelem dovolená) okolnost stěhování podmínkou uzavření nové smlouvy s předmětem dodávky elektřiny v novém odběrném místě. Tato podmínka může být nepřiměřená již jen z toho důvodu, že stávající účastník trhu s elektřinou v postavení zákazníka nutně do budoucna nemusí nabývat stejné kvality dané kategorie účastníků trhu, tj. být zákazníkem. Stejně tak zakotvená podmínka nutnosti zajistit pro dané odběrné místo (opouštěné zákazníkem) sjednání závazku s jiným subjektem (nabyvatelem, uživatelem) zcela překračuje rámeček původně sjednaného závazku. Dodavatel tím vlastně druhou smluvní stranu nutí k tomu, aby v jiném kontrakčním procesu jednala v jeho prospěch. Uvedené má blíže spíše k obchodnímu zastoupení dodavatele elektřiny ve smyslu nabízení jeho produktů a služeb jinému a zajištění úspěšného završení (uzavření závazku).

Zásada autonomie vůle a její uplatňování prostřednictvím tzv. ochrany slabšího (⁵³ § 433 ObčZ) má kompenzovat materiální nerovnost a nastolovat situaci bližší skutečné rovnoprávnosti.

Pokud zákazník věrohodně doloží dodavateli důvod (například změna trvalého pobytu)⁵⁴ svědčící nutnosti ukončit smluvní vztah, přičemž na základě toho zároveň zanikne právní titul užívání stávajícího odběrného místa, nelze z dané skutečnosti vyvozovat právo silnější smluvní strany – nadto vnucené slabší smluvní straně prostřednictvím jednostranně vypracovaných obchodních podmínek – rozhodovat o tom, zda smluvní vztah zanikne dohodou, či nikoli, tedy nastavovat podmínky, za kterých se tak stane nebo může stát. V takovém případě by se totiž dodavatel stavěl do pozice subjektu

nadřazeného zákazníkovi (majícímu navíc postavení spotřebitele), čímž by zároveň zásadně porušoval zásadu rovnosti a autonomie vůle zrcadlící se ve výsledku nastolení materiální nerovnosti, přičemž by takové jednání rovněž vykazovalo známky svévole. Ve svém souhrnu by dané jednání mělo za následek dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran smluvního závazku. Ponechání dodavateli na volném uvážení, zda na základě doložení důvodu hodného zřetele ze strany zákazníka smluvní vztah ukončí, či nikoli, popřípadě za jakých podmínek, by v tomto případě bylo též v rozporu se základními zásadami soukromého práva vyjádřenými zejména v § 6 až 8 ObčZ.

Byť lze uvažovat o tom, že okolnost stěhování nebo prodeje nemovitosti má původ, **55** resp. je důsledkem jednání účastníka trhu s elektřinou (zákazníka), je třeba zohlednit, že při uzavření smlouvy se může jednat o okolnost, kterou zákazník nemohl rozumně předpokládat, resp. ji v době vzniku závazku nemohl předvídat (změna zaměstnání apod.).

Uvedené rozlišování je důležité z hlediska postavení zákazníka. Pokud by zákazník měl **56** uzavřen užívací vztah na dobu určitou (například 3 let), přičemž by uzavřel závazek s předmětem dodávky elektřiny na dobu 5 let, když by bez rozumného důvodu očekával i prodloužení doby užívání, bezpochyby by se nemohl domáhat toho, že při uzavření závazku se jednalo o okolnost (skončení nájmu atd.), kterou nemohl rozumně předvídat. Člověk průměrného rozumu (§ 4 odst. 1 ObčZ) by mohl důvodně očekávat, že nájemní vztah nemusí být v budoucnu prodloužen.

NS se výslovně zabýval případem, kdy obchodní podmínky zavazovaly zákazníka **57** k úhradě dodávek komodity (plynu) i v případě, že došlo k ukončení odběru jeho osobou, a to na základě žádosti o ukončení dodávek a převedení odběrného místa na třetí osobu. Podnikatel v rámci svých nemravných (nepřiměřených) obchodních podmínek přenášel riziko svého podnikání na spotřebitele, což je nepřijatelné. NS výslovně uvedl: *„Odvolací soud sice smlouvu o sdružených dodávkách a odběru plynu z 9. září 2009 posoudil správně jako smlouvu uzavřenou podle § 72 odst. 2 EnerZ, avšak (na rozdíl od soudu prvního stupně) zcela pominul, že se jedná o smlouvu uzavřenou mezi žalobkyní jako dodavatelem a žalovaným jako spotřebitelem. Není proto pochyb, že měl jakékoliv ujednání této smlouvy (zde o ukončení smluvního vztahu), a to zejména jeho platnosti, hodnotit rovněž z hlediska obecných ustanovení o spotřebitelských smlouvách v § 52 a násl. ObčZ 1964 (srov. kromě výše citovaného rozsudku NS rovněž usnesení Pl. ÚS 1/10), a to podle výše popsaných kritérií. Z obsahu čl. II písm. c) Obchodně technických podmínek lze dovodit, že způsobuje značnou nerovnováhu v právech a povinnostech dodavatelky (žalobkyně) a spotřebitelů*

(zde žalovaného). Lze totiž přisvědčit žalovanému, že jej inkriminované ujednání zavazovalo k úhradě dodávek plynu i po ukončení odběru jeho osobou, a to v situaci, kdy byl v dobré víře, že na základě jím podané žádosti o ukončení dodávek plynu a převedení odběrného místa (plynoměru) na třetí osobu došlo k uzavření nové smlouvy s třetí osobou prostřednictvím jím označeného zmocněnce; při tom neměl možnost ovlivnit ani zkontrolovat, zda žalobkyně smlouvu o sdružených dodávkách a odběru plynu s novým zákazníkem skutečně uzavřela, či nikoliv. V tomto konkrétním případě navíc nelze přehlédnout pochybení žalobkyně spočívající v tom, že nejednala s řádně označeným zmocněncem třetí osoby – cizího státního příslušníka; nadto je zarážející, že po oznámení o ukončení odběru a neúspěšné snaze uzavřít novou smlouvu nechala do uzavření nové smlouvy a převodu odběrného místa uplynout 15 měsíců, že o svých neúspěšných pokusech o uzavření nové smlouvy neinformovala žalovaného a že obě faktury za období po ukončení odběru žalovaným sama vystavila na osobu nového zákazníka (byť odlišného od toho, kterého označil žalovaný), který nakonec odběrné místo převzal“ (NS 33 Cdo 961/2017).

Je však otázkou, zda je třeba soudem výše nastavená kritéria v konkrétní věci vůbec **58** posuzovat a aplikovat, protože v případech stěhování zákazníka, prodeje nemovitosti apod. se spíše jedná o zánik závazku *ex lege*, a to pro následnou nemožnost plnění ve smyslu **§ 2006 ObčZ**, dle kterého platí, že „stane-li se dluh po vzniku závazku nesplnitelným, zaniká závazek pro nemožnost plnění. Plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době. Nemožnost plnění prokazuje dlužník.“

Z náležitostí smlouvy o dodávce elektřiny (§ 50 odst. 1), potažmo smlouvy o sdružených **59** službách dodávky elektřiny (§ 50 odst. 2), obecně pak z vymezení závazků v soukromém právu plyne mimo jiné nezbytnost relativizace, tedy konkretizace zákazníka a odběrného místa (tj. identifikátorem EAN a umístěním), přičemž platí, že zákazník je v informačním systému operátora trhu registrován prostřednictvím svého odběrného místa (**§ 15** odst. 3 PTEI). Uvedené značí, že závazek má adresný charakter. Plnění je v těchto vztazích přísně navázáno jen k určitému místu (odběrnému).

Pojem „odběrného místa“ je právní konstrukcí s normativním obsahem [§ 2 odst. 2 **60** písm. a) bod 6]. Zákazník je vymezen jako osoba, která nakupuje elektřinu pro své vlastní konečné užití v odběrném místě [§ 2 odst. 2 písm. a) bod 17]. Jedná se zároveň o subjekt, který reálně a oprávněně (na základě právního důvodu) užívá elektrické odběrné zařízení. Možnost zachování (trvání) závazků s předmětem dodávky elektřiny

i po přestěhování zákazníka je vyloučena *ex definitione*, protože v takovém případě zákazník pozbývá reálně možnosti elektřinu v daném odběrném místě fyzicky odebrat pro svou vlastní potřebu (ztrácí se zde nezbytné sepětí fyzické lokality a definovaného účelu dodávky elektřiny). Zákazník již dokonce nemá ani žádný zájem na plnění, nutně tedy zaniká kauza. Zrcadlově vzato pak ani žádný jiný dodavatel elektřiny (nejedná se zde proto o nemožnost subjektivní) není objektivně schopen zajistit dodávku v tomto odběrném místě právě tomuto zákazníkovi a pro jeho vlastní užití, protože ten odběrné místo již fakticky neužívá. Jedná se tak o závažnou změnu okolností v průběhu trvání závazku. Na uvedeném závěru nemůže nic měnit ani to, že zákazník má reálně možnost odebírat elektřinu v jiném odběrném místě, neboť zde není totožnost fyzické lokality nezaměnitelně identifikované v původním závazku (absence téhož odběrného místa).

Ze závazků má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník **61** má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit (§ 1721 ObčZ). Na právní vztahy s předmětem dodávky elektřiny je třeba nahlížet jako na vztahy synallagmatické, tedy dvoustranné závazky, v nichž plnění obou stran je na sebe vzájemně vázáno (povinnost plnit je podmíněna současným protiplněním). Jde tedy nejen o vzájemnost práv a povinností, ale i o vzájemnou podmíněnost plnění (NS 23 Cdo 2389/2012).

Dodavatel je tak povinen plnění (elektřinu, potažmo zajištění souvisejících služeb) **62** poskytnout a zákazník má právo plnění přijmout (elektřinu odebrat) a povinnost zaplatit příslušnou cenu (za komoditu, zajišťované služby atd.), přičemž protipólem je právo dodavatele peněžité plnění přijmout. Dodavatel nemůže plnit svůj dluh (povinnost dodávat) vůči zákazníkovi, který nemůže realizovat právo na plnění, což platí i protisměrně. *Pro futuro* se tedy po rozhodné skutečnosti (zákazník pozbyl vlastnictví k nemovitosti, ve které je lokalizováno odběrné místo, užívací titul, a odstěhoval se) pro obě strany právního vztahu stává plnění dodatečně nemožným, resp. dluh nesplnitelným. Z povahy věci pak plyne, že specifikovaný dluh nelze splnit ani dodatečně (například vůči jinému zákazníkovi či zákazníkovi původnímu, ale užívajícímu elektřinu v jiném odběrném místě). Konkretizace původního závazku to vylučuje.

Ostatně v případě závazku založeného smlouvou o sdružených službách dodávky **63** elektřiny po okolnosti odstěhování zákazníka dodavatel elektřiny často není schopen nadále zajišťovat takovému zákazníkovi dohodnuté služby distribuční soustavy. Příkladem může být situace, kdy se určitá osoba stane nově zákazníkem v jiném vymezeném území [§ 2 odst. 1 písm. a)], v němž činnosti distribuce elektřiny vykonává jiný provozovatel. I pokud bychom přiznali částečnou relevanci názoru, že po odstěhování (změně odběrného místa) určitému subjektu nic nebrání, aby s předchozím dodavatelem elektřiny sjednal závazek pro nové odběrné místo (a tím

částečně kompenzoval ukončení závazku v místě předcházejícím), dříve zajišťovaná služba distribuce z povahy věci nutně zaniká, a to pro právní nedovolenost. Tento dřívější držitel licence na distribuci elektřiny totiž mimo své vymezené území nedisponuje vlastnickým nebo užívacím právem k energetickému zařízení nacházejícímu se mimo toto administrativně ohraničené území. To ve výsledku zároveň znamená, že na takovém zařízení nelze s úspěchem (po právu) vykonávat licencovanou činnost pro nesplnění předpokladů pro udělení licence podle § 7 odst. 4 písm. e), neboť platí, že na každé distribuční zařízení lze vydat pouze jednu licenci (§ 8 odst. 3). Bez zajištění služby distribuční soustavy, jakožto imanentní součásti (*conditio sine qua non*) závazku založeného smlouvou o sdružených službách dodávky elektřiny, nelze předmět plnit. Důsledkem je zánik nejen příslušné části závazku (s předmětem zajištění související služby v elektroenergetice), nýbrž také zánik závazku dalšího (s předmětem dodávky elektřiny), ve svém souhrnu tedy zánik závazku celého.

Nemožnost plnění v těchto případech lze ilustrovat i na případě prodeje nemovitosti, **64** v níž se nachází odběrné místo. Soud v jiné kauze dovedl, že závazek ze smlouvy o budoucí kupní smlouvě (ohledně koupě nemovitosti), který působí jen mezi jejími účastníky, a nikoli absolutně, zaniká nemožností plnění, tedy prodejem věci jinému (NS **25 Cdo 4147/2008**). Je tak patrné, že subjekt, jemuž v důsledku prodeje nemovitosti (odběrného místa) třetí osobě nesvědčí vlastnické právo, nemůže být nadále zákazníkem v tomto odběrném místě. Zánik právního titulu užívání odběrného místa tak nutně ovlivňuje další existenci smluvního vztahu (má vliv na vlastní předmět závazku), neboť za daného stavu věci zákazník ve smluvně konkretizovaném odběrném místě již nadále není zákazníkem, resp. nemá žádný zájem na plnění do tohoto místa, nutně tedy zanikla kauza.

Důležitost existence právního titulu k odběrnému místu a vůbec možnost fakticity **65** odběru elektřiny ze strany účastníka trhu s elektřinou je zvýrazněna též rozsudkem NS **25 Cdo 1803/2017**, v němž soud dovedl, že *„odebrala-li nezjištěná osoba či skupina neidentifikovaných osob neoprávněně elektřinu v době, kdy k odběrnému místu neexistoval smluvní vztah mezi dodavatelem a žalovaným, který není vlastníkem ani nájemcem nemovitosti, byť zde má hlášen trvalý pobyt, ale fakticky se zdržuje v zahraničí, pak jej nelze považovat za neoprávněného odběratele ve smyslu EnerZ“*. Soud obecně dovedl, že objektivní nemožnost určité osoby elektřinu v odběrném místě odebrat a absence odpovídajícího právního titulu, byť ve skutečnosti je v tomto odběrném místě elektřina odebírána, nezakládá naplnění znaků skutkové podstaty neoprávněného odběru. I z tohoto závěru lze dovozovat existenci nemožnosti plnění ve smyslu dodávky a odběru elektřiny takovou osobou.

Ve výše uvedeném smyslu se nejedná o dočasnou překážku, která by oddalovala nesplnitelnost dluhu, nýbrž o překážku trvalou. V těchto případech nelze uvažovat ani o tzv. hospodářské nemožnosti, tedy takové, kdy je závazek možné splnit jen za ztížených podmínek a s většími náklady (NS 28 Cdo 420/2013).

Okolnost zániku závazku pro nemožnost splnění dluhu ovšem neznamena, že účastník **67** závazku může rezignovat na své povinnosti. Skutečnost prodeje nemovitosti, stěhování apod. především značí, že nebude dodržen závazek sjednaný na dobu určitou. U závazků uzavřených na dobu neurčitou by zánik pro nemožnost plnění měl v úvahu přicházet sporadicky, protože zákazník má možnost okamžik ukončení závazku ovlivnit, resp. předurčit svým jednáním (výpovědí), takže jej může vhodně navázat na okamžik ukončení užívacího práva atd.

Kdo porušil právní povinnost nebo kdo může a má vědět, že ji poruší, oznámí to bez **68** zbytečného odkladu osobě, které z toho může újma vzniknout, a upozorní ji na možné následky. Splní-li oznamovací povinnost, nemá poškozený právo na náhradu té újmy, které mohl po oznámení zabránit (§ 2902 ObčZ). Je tak evidentní, že zákazník musí rozhodnou okolnost dát předem na vědomí (oznámit) dodavateli a samozřejmě i odpovídajícím způsobem tvrzenou skutečnost doložit (nemožnost plnění prokazuje dlužník – § 2006 odst. 2 ObčZ), aby ten mohl učinit adekvátní kroky, a to ve lhůtách k tomu určených (PTEI). Je vhodné podotknout, že případně smluvně sjednaná delší lhůta pro vyřízení záležitosti (například 40 dnů předem) může a zpravidla i bude vykazovat znaky nepřiměřeného ujednání.

V daném kontextu lze vyselektovat dvě roviny, konkrétně jednání dodavatele a jednání **69** samotného zákazníka.

Pokud dodavatel elektřiny obdrží oznámení ve výše uvedeném smyslu například 30 dní **70** před plánovaným termínem stěhování, a tato okolnost mu bude jednoznačným způsobem, nikoli však vždy způsobem dodavatelem požadovaným, protože i jím vznesené požadavky mohou vykazovat prvky nepřiměřenosti, prokázána, musí iniciovat proces ukončení závazku k požadovanému termínu. Dodavatel nemůže zákazníkem oznámený termín svým jednáním oddalovat, podmiňovat či ukončení závazku jakkoli znesnadňovat (doložením dodatečným podkladů, ačkoli je daná skutečnost již dostatečně prokázána). V případě, že by jednání dodavatele způsobilo následek spočívající v neukončení závazku k požadovanému termínu, nýbrž by se tak stalo až s určitým časovým odstupem (například 1 měsíce), nelze se po zákazníkovi domáhat úhrady za případně v mezidobí dodanou a spotřebovanou elektřinu a zajištění související služby v elektroenergetice, protože se jedná o újmu zapříčiněnou jednáním dodavatele. Zaviněné jednání (například porušení prevenční povinnosti) nelze

připisovat zákazníkovi, pakliže ten objektivně nemá možnost odběrné místo nadále užívat (výměna klíčů a jiné). Při vědomí dodavatele o rozhodné skutečnosti a zároveň jeho nečinnosti, nebo i činnosti, která by nebyla provedena v době přiměřené okolnostem případu (nedůvodné otálení s provedením potřebných úkonů), by dodavatel elektřiny nesl škodu z toho vzešlou.

Pokud ovšem zákazník rozhodnou okolnost mající za následek zánik práva užívání **71** odběrného místa nedá dodavateli na vědomí vůbec, popřípadě v nepřiměřeně krátké době (tentýž den), takže nelze navazující procesy s úspěchem provést, či snad dokonce až několik měsíců poté, co daná okolnost nastala, jedná se o porušení informační povinnosti zákazníka. Neoznámí-li dlužník věřiteli, že se splnění dluhu stalo nemožným, bez zbytečného odkladu poté, co se o tom dozvěděl nebo dozvědět musel, nahradí věřiteli škodu vzniklou tím, že věřitel nebyl o nemožnosti plnění včas vyrozuměn (§ 2008 ObčZ). V takovém případě totiž nelze spravedlivě trvat na tom, aby dodavatel zjišťoval, kdo elektřinu v daném odběrném místě skutečně spotřeboval, potažmo koho zavazuje úhrada stálé složky ceny silové elektřiny (pevná cena za měsíc – plat za odběrné místo), pakliže snad elektřina odebrána nebyla.

Pokud by tedy například nájemní smlouva zanikla k poslednímu dni kalendářního roku, **72** ale dotyčná osoba by se v odběrném místě nadále zdržovala a elektřinu odebírala, přičemž by neinformovala dodavatele, jednalo by se o jednání jdoucí k tíži zákazníka. Za takového stavu věci by dodavatel elektřiny byl oprávněn účtovat odběr přímo tomuto zákazníkovi, kterého by zároveň stíhala odpovídající platební povinnost.

Pakliže by se ovšem zákazník v odběrném místě nadále nezdržoval a rozhodnou **73** okolnost dodavateli neoznámil, bude potom na stěhujícím se zákazníkovi, aby uhradil odpovídající platby za elektřinu v mezidobí dodanou včetně zajištění souvisejících služeb v elektroenergetice. Ten by se následně mohl domáhat po skutečném uživateli elektřiny v odběrném místě vydání bezdůvodného obohacení. Ten, kdo plnil za jiného, má právo požadovat vydání předmětu bezdůvodného obohacení od toho, za koho plnil, nikoli od toho, komu plnil (NS 25 Cdo 2379/99).

VII. Uzavření smlouvy na základě plné moci; smlouvy příkazního typu

V praxi se poměrně často setkáváme s nekorektním jednáním podnikatelů, resp. jejich **74** zástupců v případě sjednávání smluv distančně nebo mimo obchodní prostory. Obecně platí, že v soukromoprávních vztazích je možné uzavírat smlouvy příkazního typu (například příkaz či zprostředkování) nebo udělit jiné osobě plnou moc. V případě trhu s energiemi se setkáváme s účelovými smlouvami příkazního typu, kdy spotřebitel uzavře například smlouvu o zprostředkování nebo udělí plnou moc k uzavření dodávkové smlouvy s tím, že zmocněnec (zprostředkovatel) mu „vysoutěží“ nejlepší

cenu energií. Následně zprostředkovatel „vysoutěží“ nejlepší nabídku a buď na základě plné moci uzavře smlouvu s dodavatelem sám na účet spotřebitele, nebo vyžaduje po spotřebiteli uzavření pro něj mnohdy nevýhodné smlouvy s dodavatelem. Odstoupí-li spotřebitel od smlouvy o dodávce energií, dodavatel argumentuje, že mu právo na odstoupení od smlouvy nesvědčí, neboť smlouva nebyla uzavřena mimo obchodní prostory, případně dodavatel uzná odstoupení od smlouvy za platné, avšak zprostředkovatel následně vyžaduje zaplacení smluvní pokuty za „maření dodávek energie“.

Je otázkou, zda v takovém případě svědčí spotřebiteli právo na odstoupení od smlouvy **75** dle § 11a odst. 3, či nikoli. Dle našeho názoru je nutné trvat na materiálním teleologickém výkladu ustanovení na ochranu spotřebitele. Primárně musíme argumentovat čl. 2 odst. 15 směrnice 2011/83 („*doplňkovou smlouvou*“ se rozumí „*smlouva, na základě níž získává spotřebitel zboží nebo služby, které souvisejí se smlouvou uzavřenou na dálku nebo smlouvou uzavřenou mimo obchodní prostory, a toto zboží nebo služby jsou poskytovány obchodníkem nebo třetí stranou na základě ujednání mezi uvedenou třetí stranou a obchodníkem*“) a čl. 15 („*jestliže spotřebitel uplatní své právo odstoupit od smlouvy uzavřené na dálku nebo smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory v souladu s čl. 9 až 14 této směrnice, jsou veškeré související smlouvy automaticky ukončeny bez jakýchkoli jiných nákladů pro spotřebitele, než jsou náklady stanovené v čl. 13 odst. 2 a v čl. 14 této směrnice*“), z kterého lapidárně vyplývá, že v případě smluv sjednaných mimo obchodní prostory se ochrana spotřebitele vztahuje i na všechny doplňkové smlouvy (*ancillary contracts*) bez ohledu na jejich obsah (tj. nejen na smlouvy o spotřebitelském úvěru).

Smyslem a účelem § 11a odst. 3 je, aby spotřebitel měl možnost si rozmyslet dodávku **76** energií, protože kontraktace (z pohledu spotřebitele) proběhla neobvyklým způsobem (mimo obchodní prostory či distančně). Účelovým obcházením ustanovení zákona (uzavřením zprostředkovatelské či *quasi* zprostředkovatelské smlouvy, případně jiným právním jednáním spotřebitele), která mají chránit spotřebitele (například právem na odstoupení od smlouvy bez jakékoli sankce ve lhůtě na rozmyšlení), je ochrana spotřebiteli odejmuta, což je nepřijatelné a v rozporu se smyslem a účelem směrnic na ochranu spotřebitele.

Ve smyslu judikatury je nutné poskytnout spotřebiteli výklad zákona i ustanovení **77** spotřebitelských smluv co nejpříznivější (takový výklad však nesmí být *contra legem*). ÚS k tomu například uvádí: „*Uvedené normy se sice primárně vztahují na výklad spotřebitelských smluv, není ovšem žádný důvod postupovat jinak ani při pochybnostech o výkladu zákona. V daném případě je tedy třeba zvolit výše uvedený –*

pro spotřebitele nejpriznivější výklad“ (IV. ÚS 2989/16). Nebo v jiném případě: „Při interpretaci a aplikaci zákonných ustanovení, která upravují spotřebitelské vztahy, musejí obecné soudy respektovat ústavní princip ochrany slabší strany, plynoucí z principu rovnosti vyjádřeného v čl. 1 LPS a zahrnující i princip ochrany spotřebitele, a promítnout jej do svých úvah a posouzení. Připouští-li pak zákonná ustanovení vícero možných výkladových řešení, je ústavně konformní takový výklad, který je pro spotřebitele nejpriznivější“ (I. ÚS 2063/17).

Jedná se o smlouvy (vztahy) vzájemně provázané a na sobě závislé. Uděluje-li **78** spotřebitel „zprostředkovateli“ plnou moc (případně dohodu o plné moci) či sjednal-li spotřebitel zprostředkovatelskou smlouvu (případně jinou smlouvu příkazního typu), je nutné provázané závislé právní jednání „zprostředkovatele“ považovat ve smyslu výkladu pro spotřebitele nejpriznivějšího za právní jednání realizované (smlouvu uzavřenou) mimo obchodní prostory, a proto spotřebiteli právo na odstoupení svědčí. Námí nabízený výklad nemůže být *contra legem*, neboť tento výklad naplňuje smysl a účel čl. 2 odst. 15 a čl. 15 směrnice 2011/83 a obdobně je například přístupováno k vzájemně provázaným smlouvám o koupi a k nim přidruženým smlouvám o spotřebitelském úvěru (§ 1816 ObčZ), neboť právo na odstoupení od smlouvy realizované spotřebitelem je právně relevantní jednání jak pro smlouvu kupní, tak i pro smlouvu doplňkovou či provázanou (smlouvu o spotřebitelském úvěru), a dokonce není rozhodné, z jakého titulu spotřebitel od takových smluv odstupuje, tj. zda realizuje svůj benefit (například § 1829 ObčZ), či zda dochází k odstoupení od smlouvy z titulu porušení právní povinnosti ze strany podnikatele.

Dále pak je relevantní názor, že právo na zaplacení smluvní pokuty z titulu maření **79** dodávek energií zprostředkovateli nesvědčí, neboť spotřebitel pouze realizoval své zákonné právo, jehož uskutečnění nemůže být stíháno žádnou sankcí. NS k tomu uvádí: *„Odstoupení od smlouvy nelze považovat za porušení povinnosti, ale za výkon práva“ (NS 23 Cdo 1907/2011) či „Smluvní pokuta je sankcí za porušení povinnosti, přičemž výpověď mandátní smlouvy nemůže být posuzována jako zmaření účelu smlouvy a porušení povinnosti, neboť se jednalo o výkon práva. (...) Výkon práva odstoupit od smlouvy nebo vypovědět smlouvu nemůže založit nárok na zaplacení smluvní pokuty“ (NS 32 Cdo 4469/2010).* Obdobné platí i pro případ, kdy spotřebitel odmítne smlouvu uzavřít.

V soukromém právu platí obecná zásada, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého **80** jednání (§ 6 odst. 2 ObčZ), a v kontextu této zásady je nutné vykládat i vzájemně provázaná právní jednání vznikající na trhu s energiemi zejména ve vztazích B2C, ať už jsou tyto smlouvy nazvány jakkoli.

VIII. Adhezní či formulářové smlouvy

Kontraktace smluv někdy neprobíhá v kontextu zásady autonomie vůle, neboť⁸¹ v některých případech silnější strana navrhne podmínky smlouvy sama a dává akceptantovi v zásadě pouze možnost návrh akceptovat, nebo smlouvu vůbec neuzavřít (§ 1798 ObčZ). V případě, že k uzavření smlouvy došlo na předem připraveném formuláři, hovoříme o smlouvách formulářových, nicméně pro klasifikaci smlouvy uzavřené adhezním způsobem není rozhodné, zda oferta byla učiněna formulářem či zda byly podmínky navrhnuty jednou smluvní stranou mimo formulář; podstatnou skutečností je, že základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran (případně dle jejích pokynů) a slabší strana neměla reálnou možnost měnit obsah smlouvy. V případě, že však byl použit formulář, uplatní se vyvratitelná domněnka, že jde o adhezní smlouvu (§ 1798 odst. 2 ObčZ).

Ochrana před zneužitím silnější pozice v rámci kontraktace smluv svědčí v případě⁸² adhezních smluv slabší straně, tj. je aplikovatelná v zásadě na všechny výše uvedené právní vztahy (B2B, B2B-WP či B2C). V případě vztahů B2C však musíme řešit otázku vzájemných vazeb obecných ustanovení na ochranu spotřebitele a ustanovení pro ochranu slabší strany v případě sjednání smlouvy adhezním způsobem. Máme za to, že výklad je potřeba nabídnout koherentní a systematický, tj. ustanovení § 1798 a násl. ObčZ jsou svou povahou obecná (ochrana slabší strany), zatímco ustanovení § 1810 a násl. ObčZ jsou speciální (ochrana specifické slabší strany). Obecně proto platí aplikační pravidlo *lex specialis derogat legi generali*. Nebylo smyslem a účelem obecné úpravy poskytnout vyšší míru ochrany slabší straně, než je tomu v případě spotřebitele, takže pokud by právní úprava obecná byla pro spotřebitele stran jeho práva příznivější, výklad by měl směřovat k tomu, aby spotřebitel byl minimálně chráněn jako slabší strana dle obecných ustanovení.

Slabší strana právního vztahu je chráněna před nečitelnými či obtížně čitelnými⁸³ ustanoveními (například malé písmo), ustanoveními nesrozumitelnými (§ 1800 ObčZ), dále pak zejména před doložkami zvláště nevýhodnými, aniž by pro takovou nevýhodu existoval rozumný důvod. ÚS uvádí: „*V praxi se zásada poctivosti projevuje mimo jiné tím, že text spotřebitelské smlouvy, obzvláště jedná-li se o smlouvu formulářovou, má být pro průměrného spotřebitele dostatečně čitelný, přehledný a logicky uspořádaný. Například smluvní ujednání musejí mít dostatečnou velikost písma, nesmějí být ve výrazně menší velikosti než okolní text, nesmějí být umístěna v oddílech, které vzbuzují dojem nepodstatného charakteru. Uvedená zásada poctivosti dopadá i na aplikaci*

všeobecných obchodních podmínek. Jak bylo uvedeno v bodu 9, i ve spotřebitelských smlouvách je možno všeobecné obchodní podmínky uplatnit, nicméně taková aplikace má nejen uvedená formální omezení, nýbrž i omezení obsahová“ (I. ÚS 3512/11).

Ustanovení adhezních smluv (včetně obchodních podmínek) jsou v takovém případě **84** relativně neplatná a slabší strana se může neplatnosti dovolávat v obecné tříleté promlčecí lhůtě. Soud může takovou doložku adhezní smlouvy nahradit férovým ujednáním (§ 577 ObčZ), to však neplatí pro právní vztahy B2C, neboť k těm se nebude dle § 1815 ObčZ přihlížet, protože budou považovány za nepřiměřené (viz výklad výše). ESD výslovně uvedl: „2) Ustanovení čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládáno v tom smyslu, že brání takové právní úpravě členského státu, jako je čl. 83 nařízení s mocí zákona 1/2007 o přepracovaném znění obecného zákona o ochraně spotřebitelů a uživatelů a souvisejících zákonů (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias) ze dne 16. 11. 2007, jež vnitrostátnímu soudu umožňuje, aby při rozhodnutí o neplatnosti zneužívající klauzule ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem doplnil uvedenou smlouvu tak, že změní obsah této klauzule“ (rozsudek ESD ze dne 14. 6. 2012, Banco Español de Crédito SA proti Joaquínovi Calderónovi Caminovi, C-618/10).

Ustanovení o ochraně slabší strany je možné vyloučit z aplikace v případě vztahů B2B, **85** i B2B(1) či B2B(2), však pro vztahy B2N je vyloučení nepřipustné (srov. § 1801 ObčZ).

IX. Obchodní podmínky

Část obsahu smlouvy, a to včetně smluv adhezních či formulářových, bývá vymezena **86** odkazem na obchodní podmínky, další přílohy smlouvy (ceníky, technickou dokumentaci apod.), jež tvoří nedílnou součást smlouvy. V praxi se rovněž vyskytují obchodní podmínky, které dále odkazují na jiné podmínky či ceníky, rovněž tyto další podmínky tvoří nedílnou součást smlouvy.

Obchodní podmínky by měly být ke smlouvě připojeny nebo by měly být smluvním **87** stranám známy například z předchozí kontraktace. V případě kontraktace distančním způsobem by měl být ve smlouvě alespoň hypertextový odkaz, který umožňuje uchování znění obchodních podmínek v elektronické formě (například odkaz na PDF soubor, který je k dispozici ke stažení). Obecný html odkaz na webovou stránku, jejíž obsah může být kdykoli změněn, není právně relevantním příložením obchodních podmínek ke sjednané smlouvě.

V případě uzavírání smluv B2B či B2B-WP lze část obsahu smlouvy určit obchodními **88** podmínkami, které vypracovaly odborné nebo zájmové organizace. V rámci obchodních podmínek či vlastní smlouvy lze sjednat právo jedné ze stran na jednostrannou změnu obchodních podmínek, a to za předpokladu, že lze předpokládat, že v budoucnu vznikne rozumná potřeba změny podmínek (§ 1752 odst. 1 ObčZ), a druhé smluvní straně svědčí právo na ukončení smlouvy například výpovědí či odstoupením od smlouvy v dostatečně přiměřené lhůtě, ve které je schopna zajistit si dodávku služby prostřednictvím jiného dodavatele (§ 11a **45**).

Pokud smlouva obsahuje ustanovení odchylná od obchodních podmínek, mají přednost **89** ustanovení definovaná ve smlouvě. Obsahuje-li smlouva odkaz na vzájemně si odporující obchodní podmínky, smlouva je uzavřena a obchodní podmínky jsou závazné v té části, ve které si neodporují.

Obchodní podmínky, jakož i jiné části smlouvy definované například odkazem či obecně **90** připojené ke smlouvě, podléhají zejména v případě vztahů B2C přezkumu stran přiměřenosti takových ujednání (§ 1815 ObčZ), a pokud by některá ustanovení obchodních podmínek byla nepřiměřená, nepřihlíží se k nim a spotřebitele nezavazují.

Vedle toho je druhá smluvní strana obecně chráněna před překvapivými ujednáními **91** obchodních podmínek, a to nezávisle na tom, zda je druhá smluvní strana spotřebitelem či obecně slabší smluvní stranou (§ 1753 ObčZ), tj. ochrana před překvapivými ujednáními je relevantní jak pro všechny vztahy B2B, tak i pro vztahy B2C.

ÚS uvádí například v nálezu **I. ÚS 3512/11**: „V rámci spotřebitelských smluv ujednání **92** zakládající smluvní pokutu nebo jiné obdobně znevýhodňující ustanovení zásadně nemůže být součástí tzv. všeobecných obchodních podmínek, nýbrž toliko spotřebitelské smlouvy samotné (listiny, na niž spotřebitel připojuje svůj podpis).“ Obdobně judikoval i NS: „Jde-li o spotřebitelskou smlouvu, nemohou být ujednání zakládající smluvní pokutu obsažena v tzv. všeobecných obchodních podmínkách, jež jsou součástí smlouvy“ (NS 32 Cdo 86/2015).

NS například označil za nepřiměřené ujednání obchodních podmínek ustanovení **93** zavazující zákazníka (spotřebitele) k úhradě dodávek plynu i poté, co podal žádost o ukončení dodávek plynu a převedení odběrného místa na třetí osobu (NS **33 Cdo 961/2017**).

X. Smrt zákazníka

Byla-li odběrným místem rodinná domácnost, ačkoli smlouvu kontrahoval pouze zesnulý manžel, zavazuje i pozůstalého manžela. Závazek smrtí jednoho z manželů nezaniká a nadále zůstává povinným i oprávněným z tohoto závazkového vztahu pozůstalý manžel. Není proto nutné uzavírat jakékoli dodatky, čestná prohlášení apod. Pokud by však šlo o smluvený režim společného jmění, bude rozhodující ustanovení smlouvy o manželském majetkovém režimu.

NS výslovně uvádí: „Do společného jmění manželů tak mimo jiné spadá dluh, který⁹⁵ převzal pouze jeden z manželů za trvání manželství při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Povinnost uhradit cenu za dodávky plynu a elektrické energie do obytných prostor rodinné domácnosti je takovým dluhem, protože zajištění dodávek plynu a elektřiny nepochybně lze zařadit jak k běžné, tak každodenní potřebě rodiny. (...) Jestliže v projednávané věci nebyl sjednán tzv. smluvený režim společného jmění manželů, z něhož by vyplývalo, že závazek hradit energie nenáleží do společného jmění manželů, platí, že takový dluh je ve společném jmění manželů. Dohoda právních zástupců uvedená v protokolu o soudním jednání nesplňuje požadavek formy veřejné listiny pro modifikaci manželského majetkového režimu. Dohodu manželů o tom, kdo bude hradit jakou část plateb, která nemá formu veřejné listiny, by bylo možné považovat za dohodu o správě společného jmění manželů ve smyslu § 713 odst. 1 ObčZ, která ale nemá za následek vznik výlučného dluhu manžela. Povinný netvrdil ani neprokázal, že by uvedené dluhy byly vyňaty ze společného jmění, ani že by na zaplacení dluhu použil svých výhradních prostředků. Protože povinný hradil dluh ve společném jmění manželů z prostředků ve společném jmění manželů, je správný závěr odvolacího soudu, že mu nevznikla započitatelná pohledávka za oprávněnou spočívající v povinnosti uhradit polovinu nákladů na dodávky elektřiny a plynu“ (NS 20 Cdo 953/2018).

Dojde-li k smrti zákazníka, který byl výlučným odběratelem, je tento závazkový vztah,⁹⁶ jako každý jiný vztah *inter partes*, který není svou povahou provázán výlučně s osobním plněním dlužníka (například jako je tomu v případě uměleckého výkonu), předmětem dědictví, tj. dědic vstupuje do všech práv a povinností zůstavitele, a proto není nutné uzavírat nové smlouvy o dodávce energií (Sobotka 2019).

Na danou problematiku ovšem neexistuje jednotnost názorů. Zdvihal se domnívá, že⁹⁷ obecně platný režim dědického práva je nutné v podmínkách energetických odvětví modifikovat v tom smyslu, že smrtí zákazníka (výlučného odběratele) závazek s předmětem dodávky elektřiny zaniká. Při akceptaci přechodu práv a povinností na

dědice okamžikem smrti zákazníka by do právního vztahu s předmětem dodávky elektřiny vstupovaly osoby, které z povahy věci nesplňují definiční znaky zákazníka. Smrt je objektivní právní skutečností. OS v Chrudimi v rozsudku 103 EC 18/2012-125 dovedl, že pokud dodávka v odběrném místě fakticky pokračovala i po smrti zákazníka (odběr jinou osobou), jednalo se o konkludentně uzavřenou smlouvu, jednou z jejíž stran byla právě tato jiná osoba. Tento právní názor byl posléze revidován. V daném kontextu NS vyslovil názor, že *„osoba, která po smrti původního odběratele odebírá plyn v jeho bytě navzdory tomu, že nemá uzavřenou smlouvu o odběru, je přinejmenším srozuměna s neoprávněností svého počínání i se způsobením škody dodavateli“* (NS 25 Cdo 3009/2017), přičemž v odůvodnění zároveň uvedl, že *„každá běžná dospělá osoba průměrných vlastností má vědomí, že zemní plyn (analogicky elektřina) není volným statkem, že jej lze odebírat pouze na základě uzavřené smlouvy a že se za jeho odběr platí“*, nelze tedy bez dalšího užít cizí hodnotu (elektřinu). Z uvedeného se podává, že konkludentní uzavření závazku, tedy jisté srozumění s faktickou situací, nepřipadá v úvahu. To samozřejmě platí v případě, kdy pozůstalým není bývalý manžel (bývalá manželka) zemřelého.

Z výše uvedeného taktéž plyne, že pokud byla pro případ smrti zákazníka situace **98** řešena ve smlouvě či obchodních podmínkách, jak má býti v daných věcech postupováno, či snad sama otázka posuzování případné (ne)přiměřenosti takového ujednání (například ve smyslu povinnosti dědiců k uzavírání různých dodatků, čestných prohlášení apod.), je právně irelevantní.

Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na **99** jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci (§ 1475 odst. 2 ObčZ). Aktiva pozůstalosti tvoří mimo jiné majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti, jakož i pohledávky a majetková práva, která sice vznikla teprve po jeho smrti, avšak mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která by mu bez dalšího patřila, kdyby nezemřel. Pasiva pozůstalosti tvoří mimo jiné dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt (§ 171 ZŘS). Mezi aktiva pozůstalosti tedy náležejí i eventuální přeplatky na platbách za dodávky elektřiny (pohledávky zůstavitele), mezi pasiva pak případné nedoplatky (dluhy zůstavitele). Dodavatel elektřiny je tedy povinen vyúčtovat (kvantifikovat) dodávku elektřiny k prokázanému dni úmrtí zákazníka tak, aby byl zjistitelný rozsah pozůstalosti v této části. V případě plateb realizujících se v souvislosti s dodávkou elektřiny do odběrného místa po dni smrti zákazníka se již nejedná o případné pohledávky či dluhy zůstavitele, nejsou tedy způsobilé být předmětem dědictví. Jedná se o pohledávky či dluhy vázané již na uživatele odběrného místa. Vždy tedy musí být vyúčtováno ke dni smrti zůstavitele. Spornou totiž může být sama otázka, kdo je vůbec dědicem. Elektřinu

může odebírat i osoba, u které se později prokáže, že jí nesvědčí dědický titul. Již jen z toho důvodu je potřebné vypořádat závazky zesnulého právě k okamžiku jeho smrti.

Pokud dědic či okruh potenciálních dědiců neoznámí skutečnost smrti zákazníka¹⁰⁰ dodavateli elektřiny, ten nemá možnost se o ní dozvědět. Z povahy věci je taktéž zřejmé, že dodavatel elektřiny se o smrti zákazníka dozví s určitým časovým odstupem, který je závislý na aktivním jednání pozůstalých.

Pokud odběrné místo v mezidobí po smrti zákazníka bude užívat zčásti osoba, která je¹⁰¹ dědicem, a zčásti osoba, která jím není, přičemž dědic oznámí dodavateli okolnost smrti zákazníka v odběrném místě až poté, nic to nemění na závěru, že úhrada za proběhlou dodávku elektřiny je povinností dědice, byť ten po určitou dobu odběrné místo fakticky neužíval. Je spravedlivé požadovat úhrady plateb za dodávku elektřiny právě po dědici, protože dodavatel by musel vynaložit nepřiměřené úsilí na zjištění osoby, která elektřinu fakticky odebrala, a náklady na vymáhání nároku s tím spojeného. Samozřejmě v takovém případě by se dědic po této osobě mohl domáhat vydání bezdůvodného obohacení.

Jakmile se však dodavatel elektřiny o smrti zákazníka věrohodným způsobem dozví¹⁰² měl by bezpodmínečně vyvinout aktivitu vedoucí k eliminaci nastalé situace.

V případě, kdy odběrné místo nikdo neužívá, tedy fakticky dochází pouze k účtování¹⁰³ stálého měsíčního platu, který nikdo neplatí, měl by být dán impuls provozovateli příslušné soustavy k odpojení odběrného místa. Dodavatel tím eliminuje narůstající škodu do budoucna, přičemž povinným k její úhradě bude nakonec dědic.

Stricto sensu nemůže dojít k situaci, kdy není žádných dědiců, neboť v takovém případě¹⁰⁴ dědí stát a rovněž on, jako každý jiný subjekt, z titulu univerzální sukcese vstupuje do práv a povinností zůstavitele, byť za specifických podmínek. Právněteoretická konstrukce, že stát není dědicem, byla opuštěna a stát je za recentní právní úpravy rovněž dědicem, tj. vztahuje se na něj rovněž přechod práv a povinností.

XI. Jednotlivé smluvní typy

1. Smlouva o dodávce elektřiny

V případě smluv o dodávce elektřiny (věci hmotné movité druhově určené) může jít jak¹⁰⁵ o smlouvy uzavírané mezi obchodníky (B2B), tak i o právní vztahy B2C, tj. smlouva uzavřená se zákazníkem (spotřebitelem). Podstatnou náležitostí smluvního ujednání je závazek obchodníka či výrobce dodávat elektrickou energii a závazek účastníka trhu, ať už jiného podnikatele, který elektřinu dále přeprodává, či zákazníka (podnikatel nebo spotřebitel), zaplatit za elektřinu sjednanou cenu. Cena za komoditu – elektřinu je

neregulovaná, jedná se o tzv. silovou elektřinu, jejíž výše je určována samotnými dodavateli (výrobci či obchodníky), a skládá se z pevné sazby za měsíc a ceny za odebranou megawatthodinu. Oproti tomu cena za distribuci, která ovšem není předmětem závazku založeného tímto smluvním typem, je regulována Úřadem (§ 17 odst. 4).

Smlouva o dodávce elektřiny je základním (nikoli však nejčastějším) smluvním typem¹⁰⁶ na základě kterého dochází k dodávce elektřiny. Na rozdíl od smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny je nepřímým předmětem právního vztahu pouze povinnost dodávat elektřinu, nikoli poskytovat s dodávkou elektřiny také další související služby. Smlouvu o dodávce elektřiny zpravidla využívají větší odběratelé, kteří spolu se smlouvou o dodávce elektřiny samostatně uzavírají také smlouvu o zajištění služby distribuční či přenosové soustavy.

Podstatnou náležitostí smlouvy o dodávce elektřiny je ujednání o odpovědnosti za¹⁰⁷ odchylku. Ujednání o odpovědnosti za odchylku řeší situaci, která ze smluvních stran bude subjektem zúčtování (§ 2).

Neobsahuje-li ujednání smlouvy zákonem požadované náležitosti, bude sjednaná¹⁰⁸ smlouva relativně (ne)platná s tím, že právo dovolat se neplatnosti svědčí zákazníkovi, ať už je podnikatelem, či spotřebitelem, v obecné tříleté promlčecí době. Obchodníkovi ani výrobci elektřiny právo na dovolání se relativní neplatnosti nesvědčí. V případě, že by smlouva obsahovala ujednání, která jsou nepřiměřená, nebude se k nim přihlížet a soud k nim nepřihlíží z úřední povinnosti, tj. není nutné se neplatnosti dovolávat (§ 50).

Smlouva o dodávce plynu sjednaná se zákazníkem musí obsahovat ještě další¹⁰⁹ obsahové náležitosti definované zákonem pod písmeny a) až f).

Nejbližší smluvní typ (§ 96 odst. 5), jehož ustanovení se mohou použít, je koupě (§ 207¹¹⁰ a násl. ObčZ), včetně prodeje zboží v obchodě v případě vztahů B2C (§ 2158 a násl. ObčZ).

2. Smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny

Smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny (věci hmotné movité druhově¹¹¹ určené) patří v praxi k nejčastěji uzavíraným smlouvám na trhu s elektřinou a využívá se především pro maloobchod. Výrobce elektřiny nebo obchodník s elektřinou se zavazuje nejen dodávat elektřinu (jako je tomu v případě smlouvy o dodávce elektřiny), nýbrž také se zavazuje poskytovat zákazníkovi či výrobci elektřiny, jehož zařízení je připojeno k distribuční soustavě na hladině nízkého napětí, související službu v elektroenergetice nezbytnou pro faktické dodávky elektřiny (zjednodušeně řečeno

zajistit dopravu elektřiny). Související služby zajišťuje výrobce elektřiny či obchodník vlastním jménem a na vlastní účet. Pojem „související služba v elektroenergetice“ je definován v § 2 odst. 2 písm. a) bodu 19.

Odběratel se zavazuje zaplatit sjednanou cenu za komoditu včetně ceny za zajištění související služby (v souladu s cenovou regulací). Cena za komoditu – elektřinu je neregulovaná. Cena za související služby v elektroenergetice je regulována Úřadem (§ 19a). Cena je stanovena cenovým rozhodnutím Úřadu a smluvní strany se nemohou dohodnout na jiné ceně.

Ceníky elektřiny zpravidla obsahují rozlišení odběratelů podle množství odebírané elektrické energie, charakteru odběru a podle druhu připojení. Ceníky musejí být veřejně přístupné (§ 11a³ EnerZ, § 1811 ObčZ).

Smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny může být uzavřena jak se zákazníkem, tak se subjektem, který *stricto sensu* není zákazníkem, neboť je výrobcem elektřiny připojeným k distribuční soustavě na hladině nízkého napětí. *Lato sensu* jsou definiční znaky zákazníka přesto naplněny, protože takový subjekt zpravidla vyrobenou elektřinou nepokrývá veškerou svou spotřebu, což značí existenci hospodářské kauzy na jeho straně.

Při sjednávání smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny je nutné vzít v úvahu ochranu slabší kontraktační strany či specifickou ochranu spotřebitele.

Zatímco podstatnou náležitostí smlouvy o dodávce elektřiny je ujednání o odpovědnosti za odchylku, v případě sjednání smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny se toto ujednání nevyžaduje, neboť zahájením dodávky elektřiny dochází k přenesení odpovědnosti za odchylku na obchodníka nebo výrobce [§ 22 odst. 2 písm. b)].

Smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny rovněž musí obsahovat další specifická ujednání, která konkretizují předmět závazku a technické parametry (výčet odběrných míst, rezervovaný příkon, typ měření), jsou imanentní úplatnému charakteru závazku (způsoby úhrady plateb za dodávku elektřiny a související služby v elektroenergetice), potažmo primárně chrání zákazníka (délka výpovědní doby ne delší než 3 měsíce, která začíná prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi, jedná-li se o smlouvu na dobu neurčitou, oprávnění zákazníka odstoupit od smlouvy v případě neplnění smluvních povinností ze strany dodavatele nebo v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek, způsoby vyrozumění zákazníka o navrhované změně smluvních podmínek a poučení o právu zákazníka na odstoupení od smlouvy v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek, doba trvání smluvního závazku). Vedle toho je obligatorně

zakotvena náležitost ohledně opatření přijímaných při předcházení stavu nouze, ve stavu nouze a odstraňování následků stavu nouze. Poslední požadavek je poněkud diskutabilní, protože předmětná opatření jsou dosti rozsáhlá, jak ostatně vyplývá z **NouzeI**, a pro vlastní obsah závazku poněkud zbytečná. Skutečnost, že při nestandardních stavech může docházet k omezení nebo přerušení dodávky elektřiny, je jaksi obecně známá, nadto dodavatelé elektřiny danou možnost často výslovně zmiňují v souvislosti s jejich právem omezit nebo přerušit dodávku elektřiny.

Smlouva musí být sjednána tak, že specifické ujednání požadované zákonem nemůže **118** být charakterizováno jako nepřiměřené (nemravné), jinak by se k němu nepřihlíželo.

Nejbližší smluvní typ (§ 96 odst. 5), jehož ustanovení se mohou použít, je kupní **119** smlouva (§ **2079** a násl. ObčZ), včetně prodeje zboží v obchodě v případě vztahů B2C (§ **2158** a násl. ObčZ), a smlouva příkazní pro část týkající se vlastní dodávky zboží zákazníkovi, tj. pro související služby v elektroenergetice (§ **2430** a násl. ObčZ).

Písemná forma smlouvy není obligatorně zákonem vyžadována. V případě sjednání **120** smluv se spotřebitelem distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory musí po uzavření smlouvy spotřebitel obdržet ve smyslu § **1822** odst. 2 ObčZ jedno její vyhotovení v písemné podobě (například smlouva sjednaná telefonicky) a v případě sjednání elektronickými prostředky (webový formulář, mail apod.) pak dle § **1827** odst. 2 ObčZ musí spotřebitel obdržet alespoň jedno její vyhotovení v textové podobě včetně všeobecných obchodních podmínek (PDF apod.). Bude-li smlouva sjednána se spotřebitelem mimo obchodní prostory (tzv. podomní prodej), musí před uzavřením smlouvy obdržet spotřebitel potřebné předsmluvní informace v písemné podobě (§ **1811** odst. 2 a § **1820** ObčZ), ledaže spotřebitel výslovně souhlasí s poskytnutím předsmluvních informací v jiné textové podobě (§ **1828** ObčZ).

3. Smlouva o připojení

Smlouvou o připojení se zavazuje provozovatel přenosové soustavy nebo provozovatel **121** distribuční soustavy připojit k přenosové soustavě nebo k distribuční soustavě zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektřiny a zajistit dohodnutý rezervovaný příkon nebo výkon a žadatel se zavazuje uhradit podíl na oprávněných nákladech na připojení.

Závazek připojit zařízení k přenosové nebo distribuční soustavě může být sjednán i **123** rámci smlouvy o smlouvě budoucí (§ **1785** a násl. ObčZ). Účelem tohoto institutu je uzavření hlavní (budoucí) smlouvy (o připojení), nikoli její neuzavření. Jestliže tedy

k uzavření hlavní smlouvy následně dobrovolně nedojde, poskytne smluvní straně ochranu například soud, a to i proti vůli strany, která se z jakéhokoli důvodu uzavření hlavní smlouvy brání (NS 30 Cdo 1244/99).

Uzavření příslušné smlouvy je nezbytnou podmínkou připojení zařízení k přenosové soustavě nebo distribuční soustavě, nikoli však k elektrizační soustavě. Tato nuance má své opodstatnění, protože pod tento souhrnný pojem jsou zařazena též přímá vedení. V těchto případech, resp. v rámci podtypu přímého vedení nepřipojeného k přenosové nebo k distribuční soustavě se smlouva o připojení ve smyslu komentovaného ustanovení neuplatňuje. Lze však jen doporučit, aby případná smlouva byla koncipována písemně a rámcově upravovala i náležitosti zde vymezené.

Zákon dále definuje další povinné obsahové náležitosti smlouvy o připojení (technické podmínky připojení zařízení, umístění měřicího zařízení, termíny a místo připojení zařízení). V případě připojení zařízení pro výrobu elektřiny přímo k přenosové soustavě nebo k distribuční soustavě nebo prostřednictvím odběrného místa nebo prostřednictvím jiné výroby elektřiny musí smlouva obsahovat jeho druh a skutečný instalovaný výkon.

Z obsahových náležitostí smlouvy o připojení lze vyselektovat okruh zařízení způsobilých pro připojení, kterými jsou výroby elektřiny, distribuční soustavy a odběrná elektrická zařízení [§ 2 písm. d) PPřIEI]. V poslední době se hojně diskutuje možnost připojení zařízení pro akumulaci elektřiny, tj. technického zařízení na opakované uchovávání elektřiny, které ve výčtu komentovaného ustanovení absentuje, takže lze v budoucnu očekávat adekvátní doplnění zákonné dikce. Takové zařízení elektřinu sice odebírá, ale nemůže se jednat o odběr ve smyslu vlastní spotřeby elektřiny. V tomto případě je ostatně předpoklad následné dodávky elektřiny do soustavy. Pokud by energie nebyla uchovávána ve formě elektřiny, ale dočasně skladována v jiné formě a následně opětovně přeměňována na elektřinu dodávanou do soustavy, má zařízení pro akumulaci elektřiny blíže k pojmu „výroba elektřiny“.

Ne vždy je nutné, aby smlouva o připojení obsahovala veškeré předepsané náležitosti. Příkladem může být absence měřicího zařízení. V případě, že je ve smlouvě o připojení stanoven odběr elektřiny bez měřicího zařízení, může zákazník odebírat elektřinu bez měřicího zařízení, nejvýše však do rezervovaného příkonu 1 kW v jednom odběrném místě; poplachové sirény a zabezpečovací zařízení železniční dopravní cesty mohou mít vyšší rezervovaný příkon (§ 2 odst. 7 MěřEI). Podmínky připojení blíže specifikuje PPřIEI.

K hlavním zásadám závazkového práva patří zásada smluvní volnosti, kterou lze prolomit jen na základě výslovné zákonné úpravy [stanovením povinnosti smlouvu

uzavřít, neboli stanovením zákonné kontraktační povinnosti (stanovením smluvního přímusu)] či smluvního ujednání. Smluvní přímus se uplatňuje právě u smlouvy o připojení, protože příslušný provozovatel je povinen připojit každého, kdo o to požádá a splňuje podmínky stanovené zákonem (například § 25 **121–129**), což tento smluvní typ odlišuje například od smlouvy o dodávce elektřiny.

Nejbližší smluvní typ (§ 96 odst. 5 EnerZ), jehož ustanovení se mohou použít, je dílo **128 § 2586** a násl. ObčZ).

Smlouva o připojení zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektřiny **129** k přenosové soustavě a smlouva o připojení zařízení žadatele pro výrobu elektřiny k distribuční soustavě musí být obligatorně uzavřena v písemné formě. Písemná forma pro smlouvy je zákonem vyžadována od 1. ledna 2016, dříve mohlo dojít k uzavření smlouvy i jinou formou (ústně či konkludentně, například faktickým připojením k distribuční soustavě).

Písemná forma v sobě obsahuje požadavek písemnosti a podpisu jednající osoby, tj. **130** písemnost, která není podepsána, není písemnou formou právního jednání. Z judikatury vyplývá: *„Písemná forma právního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí, a to písemnosti a podpisu. Písemnost spočívá v tom, že projev vůle (právní úkon) jednajícího subjektu zahrnuje všechny podstatné náležitosti zachycené v písemném textu listiny. Písemný projev musí být zároveň podepsán, tj. je platný až po podpisu jednající osoby. Smlouva, která musí být písemná, avšak nebyla jejími účastníky podepsána, nemůže vyvolat ani zamýšlené právní následky“* (NS 30 Cdo 1230/2007).

Samotná písemná forma je zachována ve smyslu § 562 ObčZ i v případě, že je právní **131** jednání učiněno elektronickým prostředkem, který umožňuje zachycení obsahu a určení jednající osoby. Takovým jednáním však není prostý e-mail či SMS, jak dovodila soudní praxe: *„E-mailová korespondence stran smlouvy, která nebyla opatřena elektronickým podpisem, není písemnou změnou smlouvy“* (NS 23 Cdo 1593/2012).

Nedodržení písemné formy má obecně za následek relativní neplatnost takového **132** právního jednání (§ 582 ObčZ). Lze mít za to, že § 582 odst. 2 ObčZ o nemožnosti namítat relativní neplatnost právního jednání v případě, že již bylo plněno, se pro případ plnění na základě smlouvy o připojení nepoužije, neboť jde o obligatorní náležitost smlouvy definovanou zákonem, nikoli však ObčZ v části čtvrté, tj. relativní neplatnost smlouvy pro nedodržení formy je možné namítat i v případě, že již bylo plněno. Vada formy může být zhojena, tj. smluvní strany mohou konvalidovat neplatnost s účinky *ex tunc* tak, že smlouvu uzavřou v písemné podobě.

Někteří autoři zastávají názor, že jde o absolutní neplatnost a svá tvrzení opírají¹³³ o rozpor s veřejným pořádkem (§ 588 ObčZ) (Eichlerová, Handrlica, Jasenský, Kořán, Košťál, Plášilová, Zákoucký 2016 s. 651). Tento názor lze považovat za významný a adekvátně odůvodněný a je možné takto ustanovení vykládat, nicméně dokud není v této oblasti relevantní judikatura, je nutné uvažovat o možnosti jak relativní, tak i absolutní neplatnosti.

4. Smlouva o zajištění služby přenosové soustavy

Odstavec 4 reguluje závazek s předmětem vnitrostátního přenosu elektřiny. Důležitá je¹³⁴ povaha závazku po stránce materiální, nikoli označení či pojmenování právního titulu jej zakládajícího, které se v průběhu doby může měnit, například v důsledku změny právní úpravy, na což je reagováno v rámci přechodných ustanovení zákona [čl. II bod 4 zákona č. 131/2015 Sb.: „Smlouva o přenosu elektřiny (...) se považuje za smlouvu o zajištění služby přenosové soustavy (...)“].

Provozovatel přenosové soustavy se zavazuje zajistit službu přenosové soustavy [§ 135 odst. 2 písm. a) bod 20] a účastník trhu se zavazuje zaplatit sjednanou cenu za poskytnutou službu. Účastníkem trhu zpravidla nebude spotřebitel (či obecněji zákazník), půjde tedy zejména o smlouvy zakládající právní vztahy B2B. Provozovatel přenosové soustavy neuzavírá smlouvy o zajištění služeb přenosové soustavy přímo se zákazníkem, a to z důvodů nastavení pravidel fungování trhu s elektřinou. Tyto smlouvy jsou ve prospěch zákazníků a provozovatelů distribučních soustav přímo nepřipojených k přenosové soustavě uzavírány pouze s jednotlivými provozovateli distribučních soustav připojených k přenosové soustavě.

Mezi obligatorní obsahové náležitosti dále náleží ujednání o závaznosti Pravidel¹³⁶ provozování přenosové soustavy, termín zahájení přenosu elektřiny, způsob měření elektřiny a výčet předávacích míst. Pravidla provozování přenosové soustavy nemají obecnou generální závaznost vyplývající ze zákona a jsou svou povahou dokumenty smíšenými, tj. obsahují jak pravidla regulující soukromá práva, tak i veřejnoprávní regulaci. Návrh Pravidel podléhá schvalovací pravomoci Úřadu ve smyslu § 97a.

Smlouva o zajištění služby přenosové soustavy se uzavírá na základě písemné žádosti¹³⁷ Žádost předkládá žadatel zpravidla provozovateli přenosové soustavy nejméně 30 kalendářních dní před požadovaným termínem zahájení služby přenosové soustavy. Smlouva o zajištění služby přenosové soustavy je sjednávána:

1. pro jedno nebo více odběrných míst zákazníka,
2. pro jedno nebo více předávacích míst výrobce, nebo
- 3.

pro souhrn předávacích míst provozovatele distribuční soustavy sjednaných ve smlouvě o připojení, nebo pro souhrn odběrných nebo předávacích míst distribuční soustavy, pro která obchodník sjednává zajištění služby přenosové soustavy na základě smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny.

Provozovatel přenosové soustavy je povinen zajišťovat všem účastníkům trhu s elektřinou neznevýhodňující podmínky pro přenos elektřiny přenosovou soustavou [§ 24 odst. 10 písm. c)]. Pakliže tedy nejsou dány technické či fyzikální limity přenosu elektřiny, optikou zásady rovného zacházení a nediskriminace by uzavření závazku nemělo co bránit, resp. provozovatel by předmětnou smlouvu uzavřít musel, v čemž se zrcadlí zákonná kontraktační povinnost. **138**

Cenu služby přenosové soustavy tvoří:

139

1. cena zajišťování přenosu elektřiny, která je vícesložková,
2. cena za systémové služby,
3. cena za činnosti operátora trhu a
4. složka ceny na podporu elektřiny z podporovaných zdrojů energie podle PoZE (§ 48 odst. 1 PTEI).

V případě ukončení smlouvy o zajištění služby přenosové soustavy trvá rezervace příkonu pro stávající místo připojení po dobu 48 měsíců ode dne ukončení smlouvy. Jestliže smlouva o zajištění služby přenosové soustavy není pro odběrné elektrické zařízení uzavřena do 48 měsíců od termínu připojení sjednaného ve smlouvě o připojení, rezervace příkonu pro odběrné místo nebo pro místo připojení zaniká (§ 10 PPřIEI). **140**

5. Smlouva o přeshraničním přenosu elektřiny

Nedílnou součástí činnosti provozovatele přenosové soustavy je kromě zajišťování vnitrostátního přenosu elektřiny také poskytování přeshraničního přenosu elektřiny. Uvedené je jednou z priorit politiky Evropské unie, protože vzájemně propojené trhy, tedy propojené přenosové soustavy (prostřednictvím tzv. „propojovacích vedení“, která překračují nebo překlenují hranici mezi členskými státy a spojují vnitrostátní přenosové soustavy členských států), mimo jiné přispívají k zajištění bezpečnosti a spolehlivosti dodávek elektřiny. **141**

Předmět smlouvy o přeshraničním přenosu lze považovat za přiměřeně obdobný závazku ohledně vnitrostátního přenosu, byť zákonodárce nedefinuje, na rozdíl od vnitrostátního přenosu, obligatorní obsahové náležitosti smlouvy o přeshraničním přenosu. Přeshraniční přenos elektřiny se primárně řídí nařízením č. 714 /2009. Provozovatelé přenosových soustav obdrží vyrovnávací platby za náklady **142**

vzniklé přenosem přeshraničních toků elektřiny po jejich sítích. Vyrovnávací platba se vyplácí provozovatelům vnitrostátních přenosových soustav, v nichž přeshraniční toky vznikají, a soustav, v nichž tyto toky končí (čl. 13 nařízení č. 714/2009).

Na základě tohoto právního titulu se uskutečňuje přeshraniční obchod s elektřinou¹⁴³ protože obchodník má přiznáno právo prodávat elektřinu do jiných států nebo elektřinu nakupovat z jiných států [§ 30 odst. 1 písm. b)]. Důležité je potřebné finanční zajištění, protože při nedostatečném finančním zajištění plateb subjektem zúčtování provozovatel přenosové soustavy přenos elektřiny do zahraničí nebo přenos elektřiny ze zahraničí subjektu zúčtování odmítne (§ 13 PTEI).

Nejbližší smluvní typ (§ 96 odst. 5), jehož ustanovení se mohou použít, je dílo (§ 258¹⁴⁴ a násl. ObčZ). K písemné formě viz § 50 ^{130, 131}.

6. Smlouva o zajištění služby distribuční soustavy

Provozovatel distribuční soustavy je poskytovatelem související služby¹⁴⁵ v elektroenergetice, konkrétně služby distribuční soustavy [§ 2 odst. 2 písm. a) bod 21] a druhá smluvní strana (zákazník, výrobce elektřiny, obchodník s elektřinou nebo provozovatel distribuční soustavy) se zavazuje zaplatit za distribuci a související služby regulovanou cenu (§ 19a). Cenu služby distribuční soustavy tvoří:

1. cena zajišťování distribuce elektřiny, která je vícesložková,
2. cena za systémové služby,
3. cena za činnosti operátora trhu,
4. složka ceny na podporu elektřiny z podporovaných zdrojů energie podle PoZE (§ 48 odst. 2 PTEI).

Vzhledem k možným subjektům, které přijímají službu distribuční soustavy na základě¹⁴⁶ uzavřené smlouvy, je nutné brát v úvahu možnou míru ochrany v případě sjednávání smluv o zajištění distribuční soustavy (B2B, B2C či B2B-WP).

Zákonodárce dále definuje obligatorní obsahové náležitosti smlouvy (termín zahájení¹⁴⁷ poskytování služby distribuční soustavy, hodnotu rezervovaného příkonu nebo výkonu sjednanou ve smlouvě o připojení, způsob měření elektřiny a jejího průběhu a výčet odběrných nebo předávacích míst, opatření při předcházení stavu nouze a ve stavu nouze).

Nejbližší smluvní typ (§ 96 odst. 5), jehož ustanovení se mohou použít, je dílo (§ 258¹⁴⁸ a násl. ObčZ).

Smlouva o zajištění distribuční soustavy je podobné povahy jako smlouva o zajištění služby přenosové soustavy. Rozdíl spočívá v povaze provozovaných zařízení a v rozsahu zajišťovaných služeb.

7. Smlouva o zúčtování regulační energie

Provozovatel řeší stav nerovnováhy mezi smluvně zajištěnou dodávkou elektřiny¹⁵⁰ a elektřinou skutečně odebranou. Elektřina pro řešení stavu nerovnováhy je ze strany provozovatele zajišťována jako regulační energie [§ 2 odst. 2 písm. a) bod 11].

Smlouva o zúčtování regulační energie je kontrahována mezi operátorem trhu¹⁵¹ a poskytovatelem podpůrné služby. Operátor trhu je povinen vypořádat dodávku regulační energie uskutečněnou v rozsahu určeném provozovatelem přenosové soustavy s poskytovatelem za cenu stanovenou prováděcím právním předpisem. Způsob zúčtování regulační energie upravuje příloha 8 PTEI. Nedílnou součástí smlouvy jsou přímo ze zákona obchodní podmínky operátora trhu.

K obligatorní písemné formě § 50 ^{130, 131}.

¹⁵²

8. Smlouva o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou

Operátor trhu uzavírá smlouvu o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s účastníkem¹⁵³ trhu a zavazuje se umožnit mu přístup na tento trh a vypořádat uskutečněné obchody.

Organizovaný krátkodobý trh s elektřinou se skládá z blokového trhu, denního trhu¹⁵⁴ a vnitrodenního trhu. Účast účastníka trhu s vlastní odpovědností za odchylku na organizovaném krátkodobém trhu s elektřinou se uskutečňuje na základě smlouvy o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou.

Z PTEI lze dovodit, že předmětná smlouva obsahuje, resp. blíže upravuje například¹⁵⁵ způsob oznámení o velikosti sjednané dodávky elektřiny a velikosti sjednaného odběru elektřiny a dosažené ceně, způsob podání nabídky a poptávky na denním trhu.

Organizovaný krátkodobý trh s elektřinou umožňuje účastníkům trhu s elektřinou¹⁵⁶ optimalizaci jejich obchodů, a to zejména v krátké době před vlastním okamžikem (den, hodina) dodávky.

Přístup na krátkodobý trh s elektřinou není bezplatný (na rozdíl od přístupu na¹⁵⁷ vyrovnávací trh s regulační energií).

K obligatorní písemné formě viz § 50 **130, 131**.

158

9. Smlouva o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií

Vyrovňovacím trhem s regulační energií je trh s regulační energií vypořádán¹⁵⁹ a organizovaný operátorem trhu v součinnosti s provozovatelem přenosové soustavy. Účast na daném trhu se realizuje na základě smlouvy o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií, kterou operátor trhu uzavírá především se subjektem zúčtování (odpovědným za odchylku).

Dalším potenciálním a v úvahu přicházejícím kontrahentem může být jiný registrovaný¹⁶⁰ účastník trhu s elektřinou, ten však pouze za předem stanovených podmínek. Musí se jednat o držitele licence na obchod s elektřinou nebo držitele licence na výrobu elektřiny, s jeho účastí musí souhlasit subjekt zúčtování, který za tohoto registrovaného účastníka trhu s elektřinou převzal odpovědnost za odchylku, a registrovaný účastník trhu s elektřinou musí poskytovat operátorovi trhu finanční zajištění svých obchodů na vyrovnávacím trhu s regulační energií a předložit souhlas subjektu zúčtování s účastí registrovaného účastníka trhu na vyrovnávacím trhu s regulační energií (§ 11 odst. 2 PTEI).

Na základě smlouvy o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií je operátor¹⁶¹ rovněž zavázán finančně vypořádávat uskutečněné obchody. Samotný přístup na trh s regulační energií je bezplatný, avšak uskutečněné obchody je nutné vypořádávat v souladu s PTEI. Jedná se o činnost za úplatu.

K obligatorní písemné formě § 50 **130, 131**.

162

10. Smlouva o poskytování podpůrných služeb

Smlouva o poskytování podpůrných služeb zavazuje poskytovatele těchto služeb dodat¹⁶³ sjednané množství služeb, a to ve stanovené kvalitě, a provozovatel přenosové soustavy je zavázán zaplatit za poskytnuté podpůrné služby cenu. Pojem „podpůrné služby“ je definován v § 2 odst. 2 písm. a) bodu 8. Podpůrné služby slouží k zajištění systémových služeb. Dosažení tohoto stanoveného účelu je svým způsobem hlavním důvodem závazku. Uvedené neplatí absolutně, když provozovatel přenosové soustavy může ověřovat schopnost poskytovatele podpůrných služeb poskytnout sjednanou službu. Za tím účelem může dát pokyn k aktivaci podpůrné služby a dodávce regulační energie i bez důvodu udržení výkonové rovnováhy.

Provozovatel přenosové soustavy obstarává podpůrné služby za nejnižší náklady [§ 24¹⁶⁴ odst. 3 písm. b)].

Jedná se o preferovaný právní titul, prostřednictvím kterého jsou nakupovány podpůrné služby (§ 12 PTEI). Nabízet poskytování podpůrných služeb může fyzická či právnická osoba, která splňuje podmínky pro poskytování podpůrných služeb stanovené provozovatelem přenosové soustavy. Z povahy věci je nutná existence energetického zařízení. Poskytovatelem podpůrných služeb bývá zpravidla výrobce elektřiny. ¹⁶⁵

Nabídka je obecně reakcí na poptávku. Rozsah poptávaných podpůrných služeb pro následující kalendářní rok zveřejňuje provozovatel přenosové soustavy způsobem umožňujícím dálkový přístup nejpozději do 30. listopadu. Provozovatel přenosové soustavy nemá povinnost uzavřít závazek s každým žadatelem (tedy neuplatňuje se v tomto případě smluvní přímus), neboť provozovatel vyhodnocuje podané nabídky pro každou podpůrnou službu zvlášť a neprodleně informuje každého nabízejícího o výsledku vyhodnocení jeho nabídky. Při nedostatku nabídek může být poptávka opakována. Není-li ani po opakované poptávce zajištěn dostatek podpůrných služeb, poptává provozovatel přenosové soustavy podpůrné služby přímo u konkrétních registrovaných účastníků trhu s elektřinou. ¹⁶⁶

Nabízející musí splňovat další podmínky upravené v Pravidlech provozování přenosové soustavy. Ohledně povahy tohoto dokumentu lze odkázat na § 97a ⁴⁻⁷. ¹⁶⁷

Plnění dle smlouvy ze strany poskytovatele musí vykazovat aspekty definované kvality, tj. nemělo by se jednat o vadné plnění. Nejbližší smluvní typ (§ 96 odst. 5), jehož ustanovení se mohou použít, je dílo (§ 2586 a násl. ObčZ). K obligatorní písemné formě viz § 50 ^{130, 131}. ¹⁶⁸

11. Smlouva o zúčtování odchylek

Právo vyhodnocovat, zúčtovat a vypořádávat odchylky subjektu zúčtování svědčí z zákona pouze státem zřizované právnické osobě, konkrétně operátorovi trhu [§ 20a odst. 4 písm. b) a c)]. ¹⁶⁹

Na základě uzavřené smlouvy o zúčtování odchylek vzniká závazek operátora trhu vyhodnocovat, zúčtovat a vypořádávat odchylky subjektu zúčtování, kterým se stává fyzická či právnická osoba uzavřením smlouvy o zúčtování. Smlouva o zúčtování odchylek představuje zásadní podmínku pro obchodníky s elektřinou k jejich působení na trhu. Pokud subjekt zúčtování jedná v rozporu se sjednanou smlouvou, může operátor trhu takovému subjektu zúčtování zrušit registraci. ¹⁷⁰

Subjekt zúčtování je povinen za tuto službu zaplatit cenu v souladu se stanovenou cenovou regulací. Cena se stanovuje podle cenového rozhodnutí Úřadu. ¹⁷¹

Smlouva musí povinně obsahovat ujednání o závaznosti obchodních podmínek operátora trhu s tím, že tyto obchodní podmínky podléhají schválení Úřadu (§ 97a). Smlouva musí rovněž obsahovat ujednání o době trvání závazku (zpravidla na dobu neurčitou, je možné však sjednat trvání závazku i na dobu určitou). **172**

I v tomto případě se uplatňuje smluvní přímus, tedy operátor trhu za splnění zákonem daných podmínek takovou smlouvu uzavřít musí. Předpokladem je existence žádosti a splnění pravidel obsažených v obchodních podmínkách [§ 20a odst. 4 písm. n)]. **173**

Pokud subjekt zúčtování neuhradí operátorovi trhu splatné závazky ve lhůtě jejich splatnosti, použije operátor trhu na jejich uhrazení prostředky z finančního zajištění plateb, a to způsobem uvedeným ve smlouvě o zúčtování odchylek. Pokud subjekt zúčtování jedná v rozporu se smlouvou o zúčtování odchylek, může operátor trhu registraci zrušit (§ 30 odst. 7 PTEI). **174**

K obligatorní písemné formě v § 50 **130, 131**.

175

12. Problematika platnosti některých smluvních typů

Obecně je nutné upozornit na skutečnost, že obecná ustanovení závazkového práva jsou založena na tezi preference platnosti právního jednání, tj. že právní jednání je spíše platné než neplatné (§ 574 ObčZ), a to i v kontextu právněteoretického pojetí podstatných náležitostí typové smlouvy. Ačkoli obecně z právněteoretického úhlu pohledu považujeme cenu za podstatnou náležitost například kupní smlouvy, v kontextu § 1792 ObčZ bychom mohli dovozovat, že sjednání ceny předmětu plnění (služby či komodity) jako podstatné náležitosti smlouvy je zásadním způsobem relativizováno, neboť není-li úplata sjednána, uplatní se fikce, že byla sjednána úplata (cena) obvyklá, případně výši úplaty určí soud (§ 2085 odst. 2 ObčZ – koupě věci movité, ale i jiné smluvní typy, kde současný civilní kodex dovozuje vznik závazku, ačkoli cena předmětu plnění nebyla sjednána). **176**

Je relevantní otázkou, zda sankce relativní neplatnosti definovaná v § 50 odst. 1 **177** deroguje toto obecné ustanovení. Zastáváme názor, že ano, tj. není-li cena služby či komodity sjednána v případě smlouvy o dodávce elektřiny, smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny, smlouvy o zajištění služby přenosové soustavy a smlouvy o zajištění služby distribuční soustavy, je smlouva relativně (ne)platná, právo dovolat se neplatnosti svědčí pouze zákazníkovi (tj. pouze ve vztazích B2C a B2B-WP) a promlčuje se v obecné tříleté promlčecí lhůtě.

178

V případě vztahů B2B, tj. není-li druhou smluvní stranou zákazník, právo dovolat se relativní neplatnosti druhé smluvní straně nesvědčí a uplatní se § 1792 ObčZ, tj. platí se cena obvyklá, resp. cenu může určit soud.

Z aplikačního úhlu pohledu není rozhodné, zda obsahové náležitosti smlouvy 179 definovaných v odstavcích 1, 2, 4 a 6 budeme považovat za podstatné, či nikoli, neboť zákonodárce stanovuje striktně speciální relativní neplatnost pro celou smlouvu za předpokladu, že sjednaná smlouva některou ze zákonem požadovaných náležitostí neobsahuje, tj. obecná ustanovení o oddělitelnosti neplatné části právního jednání se neaplikují (srov. § 576 ObčZ) a smlouvu je nutné považovat za relativně neplatnou jako celek.

Splňuje-li smlouva náležitosti jiného či podobného smluvního typu (například kupní 180 smlouvy), lze mít za to, že došlo ke konverzi neplatného právního jednání, a proto nemůže jít ze strany zákazníka o neoprávněný odběr elektřiny [§ 52 odst. 1 písm. a)]. Relativní neplatnost právního jednání dle komentovaného ustanovení by měla jít k tíži silnější smluvní strany, neboť smysl a účel daného ustanovení je jasný – chránit slabší smluvní stranu (zákazníka) před neférovým jednáním silnějšího subjektu. Relativní (ne) platnost celé smlouvy by proto neměla vést k tomu, že zákazník bude považován za neoprávněného odběratele poté, co se dovolá neplatnosti. Z vůle subjektů je jasné, že chtěly nějakou smlouvu uzavřít, pokud by nedošlo ke konverzi v jiný smluvní typ, je rovněž možné uvažovat o vzniku inominační smlouvy, tj. opět nemůže jít o neoprávněný odběr elektřiny.

Pokud smlouva obsahuje ujednání, která jsou v rozporu s některými dalšími 181 ustanoveními EnerZ (například omezení práva na odstoupení od smlouvy dle § 11a), neznamená tato skutečnost neplatnost celé smlouvy, neboť nejde o obligatorní náležitost, jejíž nedodržení je stíháno relativní neplatností celé smlouvy dle § 50 odst. 12. V takovém případě se ustanovení o oddělitelnosti neplatné (či nicotné) části právního jednání aplikovat budou (§ 576 ObčZ).

MARKÉTA SELUCKÁ, ZDENĚK ZDVIHAL